

Den offentliga lögnen om Berzeliigatan och Antikapitalistmarschen

Tord Björk
en rapport utgiven av **Demokratinätet**

Förord

Kravallerna som utbröt på Berzeliigatan och som fick sin fortsättning på Avenyn har spelat en central roll i Göteborgsprocesserna, där uppemot 100 personer har eller kommer att åtalas för våldsamt upplopp under EU-toppmötet 14-16 juni 2001.

I stort sett varenda stämningsansökan innehåller ordagrant följande passage från åklagaren:

»Gärningarna är att bedöma som synnerligen allvarliga eftersom de ingår i upplopp som varit planerade, förberedda och organiserade. Till följd av upploppen har skador på såväl person som egendom uppkommit varjämte genomförandet av EU-toppmötet och demonstrationer och manifestationer riktat mot detta försvårats.«

I Göteborg förekom våldsamt upplopp vid tre olika tillfällen: kring Hvitfeldtska 14 juni, kring Berzeliigatan/Avenyn förmiddagen 15 juni och kring Vasaplatsen kvällen 15 juni.

När Högsta domstolen 29 april 2002 dömde i ett mål om upploppen kring Hvitfeldtska gymnasiet sänktes påföljden med 80 procent med motiveringen att upploppen utlösts av polisens agerande. HD drog slutsatsen att: ”våldsyftningarna kan inte uppfattas som inriktade på att försvåra toppmötet eller att hindra lagliga demonstrationer”.

Hovrätten i Västra Götaland sänkte i en dom 23 september en påföljd från 60 månader till 24 månader, med främsta motiveringen att ”Upploppet på Vasaplatsen och i Vasaparken på kvällen den 15 juni [kan] inte uppfattas som inriktade på att försvåra toppmötet eller hindra lagliga demonstrationer, utan kan i svårhetshänseende väsentligen jämföras med det våldsamma upplopp som Högsta domstolen hade att bedöma”.

Återstår då endast Berzeliigatan som kan påstås vara ett angrepp mot EU-toppmötet och demokratin. Men hur förhåller det sig med den saken? Demokratinädet har gett Tord Björk i uppdrag att göra en rapport om Antikapitalistmarschen och händelserna på Berzeliigatan byggd på material från många olika källor. Rapporten kan sammanfattas:

- Inget reellt hot mot EU-toppmötet förekom
- Inga angrepp mot mässan eller avspärringarna skedde
- Huvudmotivet bakom de hårda Göteborgsdomarna är grundlöst
- Massmedia har spritt en felaktig bild av händelsen

Det är naturligtvis tillfredsställande att Högsta domstolen i våras och hovrätten nu i september avdramatiserat upploppen kring Hvitfeldtska respektive Vasaplatsen. Den bedömningen resulterade i drastiskt sänkta straff. Nu återstår att rättsapparaten gör en tillnyktrad bedömning även av Berzeliigatsupploppet. Då är mycket vunnet.

Men rättsskandalen vore därmed inte undanröjd, ett 40-tal personer har redan tidigare drabbats av de mycket hårda domarna, utan vidare chans till överklagan. För dem återstår endast resning och skadeståndsanspråk. Avlivandet av myten om Berzeliigatan är ett väsentligt steg mot det målet.

Erik Wijk, författare till "Göteborgskravallerna och processerna" (Manifest)

Författarpresentation:

Tord Björk är medlem i Demokratinetets koordineringsgrupp och sammankallande i Miljöförbundet Jordens Vänners EU-utskott. Under EU-toppmötet var han med i ledningen för konferensen Sustainability and Solidarity och satt med Göteborgsaktionens samordningsgrupp. Han har studerat folkrörelsers påverkan på världspolitiken och deras samarbete och förhållande till storföretag och regeringar vid flera toppmöten. Tidigare i år skrev han rapporten Toppmötesprotester 1968 - 2002 utgiven av Folkrörelsestudiegruppen.

Några centrala utdrag ur rapporten

Samstämmighet mellan polisbefälets vittnesmål, en hundförares, många aktivisters och videoupptagningarna gör att vi faktiskt kan se vad som är sant om hur händelseförloppet såg ut när kravallerna började på fredagen 15 juni. Utan att det skett någon allvarlig incident gentemot polisen från demonstrationstågets sida börjar polisen att med våld, som innebär en omedelbar fara, angripa demonstranterna. Detta för att avskilja tåget på mitten och med hjälp av den underbemannade styrkan på ett tjugotal poliser och tio hundar dessutom söka omringa bakre delen av tåget med många hundratals demonstranter så att de inte ska ha någonstans att ta vägen annat än avvakta att bli gripna medan polisen misshandlar dem. Som polistaktik betraktad förefaller den irrationell. Men resultatet blir maximalt uppretade demonstranter och kravaller som kan motivera mer resurser åt polisen.

Det är denna händelse på Berzeliigatan som används som det avgörande beviset för att demonstranterna i handling var ett hot mot EU-toppmötet och därmed även mot demokratin, enligt Göteborgsdomstolarna. Till exempel i hovrättsdomen B3475-01, som gav norsk-italienaren Luigino Longo 2 års fängelse och 10 års utvisning, motiveras det stränga straffet med att "upploppet har ägt rum mycket nära Svenska Mässan där själva EU-toppmötet vid samma tid ägde rum". Övriga bevis om hot mot EU-toppmötet vid alla kravaller under dessa dagar handlar om påstådda avsikter vilket är betydligt svårare att entydigt fastställa till skillnad från handlingar, var man befinner sig och rörelseriktningar. Allt som sker efter hundpatrullens våldsamma ingripande, beordrat av överordnad polis, är konfrontationer som aldrig utgör ett hot mot poliskedjan vid avspärrningen. Där finns dessutom ytterligare avspärrningar på djupet med containers. Det som sker efter polisens splittring av demonstrationen är konfrontationer mellan demonstranter och polis som pågår allt längre upp på Berzeliigatan fram och tillbaka. Konfrontationerna slutar i och med att polisen låter aktivisters materiella åverkan på Avenyn pågå ostört i 40 minuter. Den omfattande förstörelsen på Avenyn sker när aktivister rör sig bort från EU-toppmötet och kan inte påstås vara en attack i riktning mot de internationella slutna förhandlingarna på Mässan.

Det enda som kan motivera justitieminister Thomas Bodströms påstående 17 juni om att kravallerna är "ett hot mot demokratin, mot alla partier" är denna händelse på Berzeliigatan intill Södra Vägen. Statsminister Göran Persson spär på anklagelsen samma dag och hävdar att "hela syftet är att stoppa en demokratisk dialog" och att "det rör sig om ett fascistiskt beteende".

Det är också denna enda händelse som kan vara enda rimliga grund för att åklagarna, som samlas dagen efter att justitieministern och statsministern gett sin klara syn på saken, enar sig om samma ståndpunkt som justitieministern. Åklagare Thomas Ahlstrand förklarar hur de samlade åklagarna på måndagen 18 juni "lade upp en strategi." Den gick ut på att "upploppen var planerade." Samtliga

upploppssituationer under EU-toppmötet var visserligen enligt denna idé inte förutsedda men det "var klart vad syftet var: att stoppa eller störa EU-toppmötet" vilket framgår enligt åklagaren av "slagorden, propagandan och förberedelserna."

Det enda bevis han för fram för att en konkret händelse var sådan att planen, förberedelserna och handlingarna gick ut på "att stoppa eller störa EU-toppmötet." är att "fredagens första upplopp, det på Berzeliigatan, riktades rakt mot området där toppmötet pågick."

Händelserna på Berzeliigatan blir därmed grund för att åklagarna gemensamt bestämmer sig för att inte se något upplopp i samband med EU-toppmötet som jämförbart med våldsamt upplopp mot polisen. De bestämmer sig istället för att kräva mångdubbla straff för det brott som justitieministern utpekat – "ett hot mot demokratin, mot alla partier." Man bestämmer sig för att "åtala varje upploppsbrott, inte som en enskild händelse, en sten mot en polisman eller mot ett fönster, utan som en del i ett större sammanhang."

Göteborgslogiken är därmed etablerad som ytterligare en svensk metod för att bekämpa toppmötesprotester efter att den nya svenska taktiken med preventiva polisingripanden för att skilja "seriösa" och "oseriösa" demonstranter åt lett till att Sverige slagit världsrekord i antal frihetsberövanden under ett toppmöte och trappat upp våldsanvändningen mer än någonsin tidigare. Efter att ha skapat maximalt antal frihetsberövanden går man nu vidare för att skapa maximalt hårda straff.

Hotet som inte fanns mot EU-toppmötet - Den offentliga lögnen om Berzeliigatan och Antikapitalistmarschen

Något reellt hot mot EU-toppmötet fanns inte på fredag morgon 15 juni 2001 när kravallerna under EU-toppmötet startade. Antikapitalistmarschen längs Berzeliigatan arrangerad av främst Rättvisepartiet Socialisterna, Elevkampanjen och Internasjonale Sosialister med medverkan av Göteborgs Icke våldsnätverk utgjorde aldrig en inträngningsaktion som med förenat våld sökte tränga sig in till EU-toppmötet eller var ett hot mot demokratin på annat sätt. Det framkommer om man gör en kritisk granskning av vittnesuppgifter i rättegångar, videomaterial och vad deltagare på plats förmedlat. Det felaktiga påståendet om demonstrationen på Berzeliigatan som hot mot demokratin blev ett huvudargument för att höja straffen för alla som deltog i Göteborgskravallerna. Detta under alla dagar och på alla platser i samband med EU-toppmötet enligt en särskild ny form av logik utarbetad av domstolarna i Göteborg.

Denna Göteborgslogik utgör en ny form av rättsröta där inga hänsyn tas till straffet för liknande brott som den enskilda handlingen tidigare fört till därför att staten sägs vara hotad. Alla döms enligt tanken att varje person som gjort en enskild brottslig handling karakteriserad som våldsamt upplopp i samband med EU-toppmötet samtidigt är kollektivt skyldig till vad också alla andra gjort som bidragit till kravaller på andra platser och vid andra tillfällen under dessa dagar.

Göteborgslogiken har lett till att mer än 40 personer har fått orimligt hårda straff och att det som tidigare inte setts som straffbart nu leder till flera års fängelse. Göteborgslogiken kunde länge härska oinskränkt fram till dess att Högsta domstolen ifrågasatte logiken i ett av fallen våren 2002. Men Göteborgsdomstolarna har ändå fortsatt döma högre straff än normalt enligt samma logik för andra tillfällen än på en av platserna under torsdagen i flera månader till. Först under september 2002 har hovrätten i Göteborg i något enstaka fall börjat följa andan i HD domen och sänkt straff betydligt nu också för våldsamt upplopp vid andra tillfällen än på torsdagen. Men de många fall som HD vägrat ta upp har redan fått sina hårda straff enligt Göteborgslogiken.

Nästan alla av de närmare 50 personer som dömts har fått betydligt längre straff än normalt på grund av påståendet om att händelserna på Berzeliigatan utgjorde ett hot mot EU-toppmötet. Det gäller också 8 ungdomar i en lägenhet som dagen före sände SMS-meddelanden till demonstranter från en lägenhet om polisen likaväl som deltagare i en gatufest på fredag kväll långt borta från EU-toppmötet. Många decenniers fängelsestraff har sammanlagt dömts ut med påståendet om Berzeliigatan som hot mot EU-toppmötet som det allmänna avgörande beviset för att kravallerna var att betrakta som mycket allvarligare än vid andra våldsamma upplopp enligt åklagarsidan. Ett felaktigt påstående som man valt att aldrig bevisa i rättssalen har lagts till grunden för extrema domar.

De extrema domarna föregicks av polisens systematiska upptrappning av extrema metoder inför EU-toppmötet. Steg för steg gick den svenska staten med öppet och tyst stöd av partier in för att använda EU-ordförandeskapet för att gång på gång svika de löften man gett till demonstrationsledningarna och arrangörer att undvika onödiga konfrontationer. De grupper som var misstänksamma mot polisen och såg självförsvaret som viktigt fick därmed argument på sin sida när demonstrationsledningarnas dialog med polisen ledde till raka motsatsen av det man påstått de skulle leda till. Denna statliga upptrappning och en del gruppers syn på självförsvaret ledde fram till polisens och demonstranternas agerande under Antikapitalistmarschen på Berzeliigatan.

Tredje gången gillt under EU-ordförandeskapet

Det svenska EU-ordförandeskapet innehöll nya metoder för hantering av toppmötesprotester, preventiva metoder som inte använts lagligt vid tidigare EU-möten.

Den första omfattande toppmötesprotest som ledde till våldsamma konfrontationer under flera dagar skedde vid Världsbanksmötet i Köpenhamn 1970. Men sedan dröjde det till EU-toppmötet i Amsterdam 1997 innan konfrontationer i större skala åter uppstod. Tidigare, som vid EU-toppmötet i Madrid 1995, hade smärre konfrontationer hanterats genom att polisen ingripit brutalt i direkt anslutning till de officiella möteslokalerna som reaktion när demonstranter sökt komma nära mötet, men polisen hade ändå lämnat sittdemonstrationer på gatan i fred och hållit sig på behörigt avstånd från stora demonstrationer.

I Amsterdam 1997 var hotbilden likartad eller värre än inför EU-toppmötet i Göteborg. Flera dagar före mötet var en aktion med uttalat syfte att vara en kravall utannonserad organiserad av s.k. punkkaoter. En större gatufest skulle hållas samt en större internationell demonstration där arbetslöshetsmarscher från alla Europas hörn sammanstrålade under helgen och senare fler mindre demonstrationer under toppmötet som började på en måndag.

Metoden för att hantera de större manifestationerna före toppmötet var att ingripa när något hände. Ett tiotal personer greps när ett fåtal fönster krossades vid franska konsulatet i samband med punkkaoternas kravall. Vid den stora demonstrationen uppstod bråk, enligt uppgift vid gripandet av en person. Därefter krossades två bankfönster, en polisbuss vältes och polis jagade demonstranter men utan att gripa någon. Inga omfattande skador uppstod och under gatufesten på söndagen inringade inte polisen de 2.000 deltagarna som dansade och inga bråk uppstod.

På söndag kväll före toppmötet började dock en annan metod att användas. 380 personer drabbades av preventiva massgripanden när en protestdemonstration mot polisen skulle starta. Alla deltagare förklarades vara medlemmar i brottslig organisation och greps därför, även två skrammeldemonstrationer för att störa politiker på deras hotell under toppmötet omhändertogs och 700 personer frihetsberövades sammanlagt i samband med toppmötet.

Efter två års rättslig kamp och politisk mobilisering kunde polisen fällas för att ha gjort olagliga massgripanden – de hade gjorts utan föregående beordring av skingring och utan grund. Alla demonstranter som gjort anmälan fick tiotusen kronor var i skadestånd för både det lidande de utsatts för och för att deras demokratiska rättighet att demonstrera under toppmötet hade kränkts.

Denna metod för preventiva massgripanden, som då bedömdes som olaglig, blev kontroversiell. Detta ledde till att politikerna i Nederländerna ändrade lagarna så att liknande typ av preventiva frihetsberövanden numera kan genomföras lagligt. Motivet till lagändringen var att politikerna ville ge polisen tillstånd att i framtiden kunna genomföra preventiva massgripanden. Också i Sverige genomfördes en liknande skärpning av lagen om tillfälligt omhändertagande vid samma tid. Dåvarande justitieminister Freivalds talade om att denna skärpning av lagen kan användas mot grupper knutna till ”ideologiskt motiverad brottslighet”.

Under kommande EU-toppmöten undveks konfrontationer även om läget ibland var spänt, som i Köln där 25.000 demonstranter marscherade. Det svarta blocket spärrades under en längre tid in

mellan täta polised. Men i Portugal och Finland skedde inte mycket mer än att bönder rev ner EU-flaggstänger som punkkaoterna i Amsterdam också gjort.

I Seattle 1999 hölls ett WTO-möte. Här började polisen ingripa aggressivt och preventivt mot många fredliga blockader av gatorna runt WTO-mötet, men i mindre grad mot en liten grupp som krossade skyltfönster.

I Prag vid Världsbanksmötet 2000 var de våldsamma konfrontationerna mer omfattande. Här kom även molotovcocktails till användning mot polisen. När konfrontationerna börjat drabbades många förhållandevis urskilningslöst. Drygt 850 personer greps.

I något mindre omfattning men fortfarande med bruk av molotovcocktails upprepades kravallerna under EU-toppmötet i Nice i december 2000 där 60 personer greps.

Ny svensk polistaktik

Strax efter toppmötet i Nice fastställde statsminister Göran Persson en dubbling av resurserna för polisinsatserna under EU-ordförandeskapet. Det Persson direkt efter toppmötet i Göteborg poängterade som extra chockerande med toppmötet i Nice var att demonstranter kommit så hotande nära politikernas konferensbyggnad trots att 15.000 poliser var på plats.

En ny form av polistaktik behövdes, där svenska poliser, betydligt färre än de franska, kunde göra säkerheten för politikerna mycket bättre än i Frankrike. Nya batonger införskaffades. Polisen tränades att hantera dem, men i övrigt märktes ännu inte så mycket av upprustningen av polisen eller vilken taktik Sverige skulle välja inför EU-toppmötet i Göteborg.

I Stockholm hölls ett toppmöte i mars 2001 där bl.a torgmöte genomfördes på Sergels torg med 2.000 deltagare och efterföljande demonstration vid toppmötet i Älvsjö. Det förekom också en mindre demonstration som genom kastrullskrammel och liknande syftade till att störa toppmötesgäster på hotellen, även om man inte kom i närheten av något av de ställen där dessa inkvarterades. Denna demonstration omhändertogs av polisen, transporterades bort och kvarhölls i timtal. En dam i basker sveptes med i omhändertagandet, men detta förnekade myndigheterna en tid. Så långt följde svenska polisen de metoder som använts mot skrammeldemonstrationer i t.ex. Amsterdam.

Efter detta började svenska polisen med en ny metod i bekämpandet av toppmötesprotester. Den genomfördes tre gånger med stegrande negativa följdverkningar för varje gång. Resultatet av den nya trefaldigt utprovade preventiva metoden blev Aveny-kravallerna under EU-toppmötet i Göteborg 2001.

1:a gången gillt i Malmö

Det började i Malmö 2001, där Sverige införde den nya metoden för att möta EU-kritiska demonstrationer när politikerna samlas. Det sker genom att polisen preventivt med våld skiljer på "oseriösa" och "seriösa" demonstranter inför eller under stora demonstrationer.

Utan att några allvarliga incidenter skett går polisen i Sverige in för att gång på gång genomföra denna metod, varje gång lika omotiverat, med alltmer uttröttade och desperata poliser och demonstranter som följd och med krossade löften om dialog som resultat. I Malmö skedde det gentemot en tillståndsgiven bred demonstration där 266 personer frihetsberövades av 2.000

deltagare utifrån polisens tolkning av Lagen om omhändertagande, utan att någon grupp i tåget hade skapat några allvarliga problem. Den dialog som demonstrationsledningen fört med polisen under månader ställdes helt åt sidan när den som bäst behövdes. Demonstrationen fördes bort från den tillståndsgivna breda vägen in på en smal bakgata där polisen ingrep.

Svensk polis slog därmed världsrekord i andelen frihetsberövade vid toppmötesdemonstrationer i västvärlden. Var sjätte demonstrant under detta toppmöte frihetsberövades, jämfört med t.ex. var sextionde under EU-toppmötet i Amsterdam. Det skedde också till en lägre kostnad än i Amsterdam och utan invändningar mot det olagliga i frihetsberövandena. Enda kritiken är att enskilda polismän gått för våldsamt fram, vilket i ett fall ledde till rättegång med friande dom som överklagats. Sverige tycks ha lyckats införa den nya effektiva modell som nederländska parlamentet efterlyste när de olagliga massgripandena där ledde till dyra ersättningskrav. Samtliga riksdagspartiers representanter i polisenämnden, utom miljöpartiets som inte är med, berömmar polisens agerande som ett värn av demokratiska rättigheter. På samma sätt som justitieministern hänvisar man till att enskilda polismän kan ha gjort fel men tar ingen notis om den grava kritiken som demonstrationsledningen fört fram mot polisedningen.

2:a gången gillt inför Bushdemonstrationen

I Göteborg 2001 upprepades modellen i än större skala inför Bushdemonstrationen. 500 demonstranter på väg för att protestera mot Bush spärrades in med hjälp av en mur av fler än 100 containrar på Hvitfeldtska gymnasiet. Dialogen med demonstrationsarrangörer hade återigen kastats åt sidan, återupptogs efter kritik men förkastades sedan igen av polisedningen medan förvirring rådde bland de inestängda. Polisens avspärning utlöste kravaller utanför avspärningarna och till slut ingrep polisen också våldsamt mot demonstranter som retirerar tillbaka mot skolan efter att ha misslyckats med att ta sig ut.

Något liknande har aldrig hänt vid ett toppmöte. I Amsterdam förbereddes stormning av en byggnad dagen före EU-toppmötets början där hundratals demonstranter hade mötesplats och boende, men åklagaren valde den gången att säga nej till en polisaktion trots polisens påståenden om att det fanns skjutvapen i byggnaden och att polisbilar trakasserats i närheten.

I Göteborg valde rättsväsendet att åsidosätta lagen om att domstol (och inte enskild åklagare) ska besluta om stor husrannsakan. Detta gällde en stor husrannsakan med runt 500 boende, hemställen om den gjordes i god tid innan, men trots detta lät man en ensam åklagare fatta beslutet.

Det fanns inga vapen på Hvitfeldtska, trots att polisen påstått att detta var orsaken till husrannsakan. I Sverige ställde åklagarväsendet upp på lösa ohållbara anklagelser och struntade i lagen enligt den kritik som Helsingforskommitten gett. Ett andra steg var avklarat mot inte bara fler grundlurade och upprörda demonstranter utan också uttröttade demonstrationsarrangörer och poliser. Försök gjordes av Göteborgsaktionen att få riksdagsledamöter i Centerpartiet och Miljöpartiet att ta upp frågorna genom en hearing om demokratiska rättigheter efter Malmöhändelserna. Detta så att de inte upprepades i Göteborg. Försöket att få riksdagspartier intresserade misslyckades. Inte heller när polisen mot gällande lagstiftning för stor husrannsakan ingrep mot mötesfriheten på Hvitfeldtska gymnasiet reagerade politikerna som skett i många andra länder genom att komma till platsen och själv kontrollera och protestera mot vad som sker. Avskiljningen av så kallade oseriösa demonstranter från seriösa med uppenbara falska påståenden

om att alla eller de flesta 500 inringade var kriminella kunde genomföras med politikernas öppna stöd för denna typ av handlande som skett i Malmö eller med passiv tystnad med enstaka undantag som ett uttalande från Vänsterpartiet följande dag.

3:e gången gillt mot Antikapitalistmarschen

Det tredje steget i genomförandet av den nya svenska polistaktiken kom under Antikapitalistmarschen på Berzeliigatan den 15 juni i Göteborg 2001. Polis och flera demonstrerande organisationer såg i förväg denna dag när EU-toppmötet skulle börja som den mest riskfyllda. Från början var det dock inte så.

Under mer än ett halvår hade de stora demonstrationerna påståtts vara det stora hotet. Säpo gick direkt efter Malmödemonstrationen ut med påståendet att den internationella demonstrationen med Europamarschen och de autonoma var ett stort hot. I detta samarbete ingick också 80 andra organisationer som medarrangörer i folkrörelsesamarbetet Göteborgsaktionen. Det var också denna hotbild som den särskilt tillsatta kontaktpolisen ville diskutera med Göteborgsaktionen. Men Göteborgsaktionen hävdade att polisen gjorde en missbedömning. Alla deltagande organisationer i Göteborgsaktionen hade lovat att följa icke-våldsprinciper under demonstrationen och vakter var tillsatta för att eventuella problem med provokationer skulle kunna undvikas.

I slutet av maj påstod kontaktpolisen att de nu insett att det var fredagens aktiviteter som ordnades utanför de stora demonstrationsnätverkens arrangörskap som var problematiska. En kontaktpolis förklarade att de var mest oroad för att det skulle bli ett inträngningsförsök på fredag förmiddag, där man räknade med 400-800 deltagare, och de oroad sig också för en Reclaimfest på kvällen samma dag.

Det var samma hotbild som flera inom Göteborgsaktionen hade. Därmed föreföll situationen vara under kontroll. 2000 poliser borde kunna hantera ett inträngningsförsök där de främsta organisatörerna var Globalisering underifrån och Ya Basta/Vita Overallerna som klart uttalat att de var emot aggressivt våld mot polisen. Om det skulle bli problem skulle det rimligen bara vara en mindre grupp som polisen skulle behöva hantera. Antifascistisk aktion, AFA, hade också uttalat att de skulle genomföra någon form av blockad mot toppmötet och i mer allmänna ordalag propagerat för att protestera och sabotera. Men även hos krafter inom AFA uttrycktes tydligt samma icke-våldsinställning som hos Ya Basta.

I Danmark spreds informationen med AFA-aktivisters stöd att inträngningsförsöket byggde på konfrontativt icke-våld vilket uttryckligen innebar att man inte skulle kasta sten eller molotovcocktails. Däremot menade AFA och en del andra att om polisen angrep hade man rätt till självförsvar. På en AFA-hemsida i Sverige förekom bild av gatsten i Göteborg med ett tvetydigt budskap.

Polisen hade alltså haft god tid på sig att planera hur de skulle förhålla sig till vad som kunde ske på fredag förmiddag. Situationen verkade vara förutsägbar och borde rätt hanterad inte leda till något allvarligt.

På en punkt hade dock polisen ställt till allvarliga problem. Genom tillslaget mot Hvitfeldtska på torsdagen 14 juni hade man tröttat ut den egna polisen genom omfattningen av den stora

husrannsakan och genom att framkalla de förutsägbara protester som inringningen förde med sig . Om detta kan ha lett till att eventuella störningar närmare president Bush under hans besök kunde hållas totalt under kontroll så ledde det också lika förutsägbart åt det rakt motsatta hållet för säkerheten under EU-toppmötet genom att tära på poliskrafterna. Dessutom hade man slitit hårt på de demonstrationsarrangörer som verkade för icke-våld och man hade skapat stora organisatoriska problem när boende för 700 personer stängdes och Göteborgsaktionens informationscentral på Hvitfeldtska och en motkonferens tvingades flytta till nya osäkra förhållanden.

Vita Overallerna, som var klart och tydligt inriktade på icke-våld, hade fått sin skyddsutrustning beslagtagna och kunde på grund av detta inte fungera som återhållande faktor. Även AFA hade lagt ner sin blockad efter Hvitfeldtska. Istället för politiskt målinriktade aktioner för de radikala fanns nu många frustrerade demonstranter. Antikapitalistmarschen med det klara syftet att genomföra en traditionell demonstration fram till en polislinje istället för till de mer handfasta containeravspärningarna runt Mässan. Den nya svenska polistaktiken stod nu inför denna främsta uppgift, som polisledningen så länge planerat inför.

Vad hände på Berzeliigatan?

Antikapitalistmarschen började tåga ner från Götaplatsen på Berzeliigatan 10.30 på fredag morgon när EU-toppmötet inleddes. Polisbefälet på plats uppger i en rättegång att antalet deltagare i Antikapitalistmarschen var 600-800 . Om dessa uppgifter stämmer går det alltså lika många människor som polisen förberett sig för ner för Berzeliigatan mot avspärningarna. Polisen hade under lång tid räknat med en icke-våldslig, symbolisk inträngningsaktion och förberett sig för denna. Ledningen för folkmassan är dock inte längre de grupper som vill genomföra detta konfrontativa icke-våldsliga, symboliska inträngningsförsök, utan organisationer som enbart vill genomföra en sedvanlig demonstration så nära toppmötet som möjligt. Det är också det budskap som spritts inför marschen och som gör att de flesta deltar.

Arrangörerna har avtalat med polisen att demonstrationen ska stanna vid en linje som gjorts upp i förväg där de ska stå stilla i ungefär 20 minuter. De har sökt tillstånd, visserligen fått avslag, men har mött kontaktpolis och polisbefäl på platsen flera gånger veckan innan för att tillsammans diskutera hur demonstrationen ska genomföras . Polisen hade dagarna före EU-toppmötet föreslagit att det inte ska finnas någon polis alls vid den linje där demonstrationen ska stanna utan enbart ett plastband men demonstrationsledningen hade begärt att det ska stå en kedja med poliser för att tydligt markera var avspärningen börjar. Arrangörerna uppger att de hade fått besked om att polisen inte ska ingripa om demonstrationen går fram till poliskedjan, men att om man försöker bryta igenom kommer det inte att tolereras.

Folkmassan går ned de två kvarteren från Götaplatsen längs Berzeliigatan mot poliskedjan vid Södra Vägen i lugn takt och de första är framme strax innan tjugo minuter i elva. Vid poliskedjan stannar demonstrationen upp, slagord ropas och en rosaklädd demonstrant dansar framför poliserna. "Vi ska störa deras fester" och "Krossa kapitalet och EU" skanderas tillsammans med parollen "People not profit" .

Efter mer än tio minuter uppstår en del knuffande framme vid en del av poliskedjan som bemöts med att polis slår några slag med batong. Det hela lugnas snabbt ned av demonstrationsvakter som ingriper och situationen är aldrig ur kontroll .

Under tiden har plastbandet tagits bort men poliskedjan står kvar på samma plats med ett par polisbilar i ryggen. En kort stund efter detta kommer en hundpatrull med 10 hundar in och delar av demonstrationen så att en bakre del med svartklädda avskiljs från den främre delen där inga svartklädda befann sig. Ingen order om skingring ges, och ingen kontakt tas med demonstrationsledningen, utan polisen går in trots att inga egentliga incidenter ägt rum.

Polisbefälet på plats uppger i en rättegång att allvarliga problem först uppstår efter att han beordrar polisingripandet. Han "tänkte att han skulle skilja de båda grupperna åt med hjälp av hundförarna. Om möjligt skulle de maskerade demonstranterna omringas så att gripanden av dem kunde ske. När hundförarna försökte gå emellan de båda grupperna demonstranter började de att kasta gatsten."

En av hundförarna uppger enligt tingsrättens referat att det "var först sedan de båda grupperna skiljts åt som stenkastningen kom igång ordentligt." Hur polisbefälet hade tänkt sig varför eller hur en omringning och ett gripande av hundratals demonstranter skulle gå till med hjälp av ett tiotal poliser med hundar framgår inte. Det framgår inte heller varför man inte istället beordrar skingring eller låter demonstrationen som var på väg att avslutas få upplösa sig själv utan istället skapar maximal oordning genom ett underbemannat och aggressivt hundföraringripande. Tingsrätten gör bedömningen att "även om tåget till en början var fredligt utbröt kravaller tämligen omgående efter polisens ingripande."

Anders Svensson i ledningen för Göteborgsaktionen uppger i sin rapport Göteborgshändelserna att av "polisradion vet vi att det lokala befälet är tveksam till att utföra uppdraget p g a för få poliser." Polisingripandet bör alltså vara beordrat från överordnad polis, antingen av Mats Sjöström som lett den våldsamma insatsen vid Hvitfeldtska gymnasiet som även denna gång var insatschefen Håkan Jaldungs närmaste man på fältet eller av insatschefen själv. Redan när demonstrationståget ännu var på väg ner mot poliskedjan planerade insatsledningen för att omringa svartklädda aktivister i tåget . Men "[P]å grund av störningar i radiosambandet lyckades man inte med detta och demonstrationståget kunde fortsätta ner mot polisavspärningarna vid Berzeliigatan." Detta tvärtemot löften som getts till demonstrationsledningen att inte ingripa om det inte blev så att demonstrationen bröt igenom polisavspärningen. Polisingripandet mot Antikapitalistmarschen var alltså redan igångsatt innan det knuffande uppstod vid avspärningen som demonstrationsledningen avvärjde. Förhandsdialogen med arrangörerna om att polisen bara skulle ingripa om demonstrationen bröt igenom avspärningen var alltså inget värd. Polisen hade en förutbestämd taktik att utnyttja varje anledning till att sätta dialog med demonstrationsledningar åt sidan och istället ingripa preventivt; i Malmö, vid Hvitfeldtska och på Berzeliigatan. Konsekvenserna blir för varje gång värre och värre när denna nya svenska polistaktik mot toppmötesprotester genomförs men det påverkar polisledning bara till ytterligare än mer extrema preventiva ingripanden, alltmer uppbackade av politiker för varje upptrappning som polisingripandena utlöser.

Så sker polisingripandet

En längre oklippt videoupptagning gjord av Indymedia (Independent Media Center Sverige) visar när hundförarna går in och avskiljer vad polisbefälet betecknar som "vanliga människor" respektive "maskerade och svartklädda demonstranter" . Man ser hur sammanlagt nio hundar skällande och påtagligt uppjagade kommer in från Södra Vägen vid parkeringsdäcket och demonstrationstågets

vänstra främsta led och används för att avdela de främre från de bakre leden. Demonstranterna är till en början påtagligt lugna till skillnad från hundarna och hundförarna. En hund sliter ner en demonstrant på gatan i den främre delen av tåget men denne kommer till slut loss tack vare meddemonstranter som får honom ur vägen genom att slå med handen mot hunden och polismannen. När väl den bakre delen av tåget pressats uppåt en bit och en lucka snabbt uppstår attackerar ytterligare en hund en fotograf som står mitt i luckan. Paul Mattsson, ackrediterad pressfotograf "märkte att polisen satte press på aktivisterna med hjälp av hundarna, men innan jag kunde börja fota släppte polisen en hund på mig. - Hunden högg tag i min kameraväska då jag försökte slita till mig den. Jag försökte visa upp mitt presskort, men det var inte till någon hjälp. Jag kände då att någon hade grabbat tag om min arm. När jag tittade efter såg jag att det var polishunden som hade bitit mig och jag började blöda."

Polisen fortsatte sedan, när luckan uppstått, att hetsa hundar mot de som stod främst i bakre ledet av svartklädda, och som en reaktion slog en av dem en banderollpinne mot en av hundarna. Vid något enstaka tillfälle hetsades också en hund mot de främre instängda ledens baksida. Ledet av poliser med hundar började nu systematiskt slå med batonger på de främre leden av svartklädda demonstranter. Några pressade mot en husvägg och hade inte någonstans att retirera. De slog inte tillbaka.

Där slutar Indymedias oklippta upptagning av hundförarinsatsen. I ett inslag i TV:s nyhetsprogram visas en sekvens där man ser hur svartklädda bakom en blå banderoll pressas upp mot husväggen i ett händelseavsnitt strax efter det att poliserna en längre stund hetsat hundarna mot personer i folkmassan och slagit med batongerna. Då kastas ett föremål över poliserna från de mest uppträngda demonstranterna längs väggen som blivit avskiljda från de bakre leden. Men situationen fortsätter fortfarande en kort stund utan att någon allmän kalabalik uppstår.

De mest utförliga beskrivningarna av händelseförloppet ges av Daniel på Göteborgsaktionens hemsida. "Jag och mina vänner hamnar i första ledet mot polisen i det block som polisen skär av från demonstrationen. Det fanns alltså en buffert av omaskerad vänster mellan polisens linje och det svarta blocket. Vad som händer är att poliser med hundar och dragna batonger stormar mot oss, utan att komma med någon som helst förvarning eller att först uppmana oss att upplösa demonstrationen. Polisen skriker åt oss att backa, men då det är omöjligt för oss, eftersom vi har hundratals människor uppklämda mot en husvägg bakom oss, börjar de slå oss med sina batonger. Vi kan ändå inte röra oss och vi skriker till polisen att vi inte kan komma längre bak, men det meddelandet går inte in i huvudet på polisen förrän efter ytterligare några slag. Självt blev jag inte slagen, men de båda som stod vid min sida blev slagna, varav en tjej, som verkligen inte kunde backa mer och som hade hamnat lite utanför demonstrationsklumpens yttre gräns, blev slagen ymnigt. ... Den polisman som utdelade slagen mot mina grannar i demonstrationen såg inte ens att vi hade en husvägg bakom oss, förrän vi skrek det till honom flertalet gånger och han till sist tittade upp och såg att där var ett femvåningshus ett par meter framför honom och hans hund, bakom våra ryggar."

Demonstrationsfunktionären Sebastian Söderberger ger i Offensiv 21 juni 2001 en redogörelse som väl samstämmer med videoupptagningen av hundförarsplittringen av demonstrationen.

"Oroligheterna började med att hundar plötsligt attackerade mitten av demonstrationen från en sidogata – så att det röda blocket skiljdes av – för att sedan gå upp mot det svarta blocket bakom. Ur min synvinkel sett hade anarkister vid detta tillfälle inte gjort någonting som skulle kunna räknas som ett brott. De svarade på polisens attack med att bilda armkrokskedjor och ännu hade ingenting kastats. När polisen bröt upp kedjorna splittrades anarkisterna och många fick ta emot batongslag från polisen. Först när polisen hade delat demonstrationen och splittrat det svarta blocket kom det

första föremålet, som för mig liknade en Spriteflask av plastmodell. Efter det kom det fler och fler flygande föremål flygande, dock ännu ingenting farligt som kunde hota polisernas säkerhet, förutom en handfull glasflaskor. Då det gått ungefär 3-4 minuter sen polisen började attackera anarkisterna hämtade en anarkist den första gatustenen och ungefär samtidigt utbröt kaos bland den del av demonstrationen som hamnat närmast Götaplatsen."

Torsten på Göteborgsaktionens hemsida beskriver också händelseförloppet på det sätt som framgår av Indymediavideon: "Jag befinner mig i den främre delen av tåget, bland omaskerade fredliga demonstranter. Bakom oss står en stor grupp maskerade demonstranter, men eftersom stämningen i huvudsak är god så stannar jag kvar. Vad som händer sedan är att polisen helt utan förvarning angriper folkmassan i syfte att skingra demonstrationen. Med batong i ena handen och en skällande hund i andra skriker de åt oss att backa. Eftersom polisen gör sitt intrång från sidan så hamnar jag, som står i mitten direkt mot polisens linje. Vi kan dock inte backa, eftersom vi har hundratals människor i ryggen (alla som har stått längst fram vid någon konsert vet vad jag pratar om). Detta försöker vi påpeka för polisen men de svarar med att urskilningslöst börja slå in i folkmassan med sina batonger. Eftersom jag står mot polislinjen blir jag själv slagen upprepade gånger, med full kraft, samtidigt som jag är helt oförmögen att flytta på mig eller att värja mig för slagen som träffar mitt ena lår. Bredvid mig har jag en tjej som är två huvuden kortare än jag. Hon och många med henne får samma behandling. Sedan vrids folkhopen så att vi trycks upp mot en husfasad, fortfarande under slag och maningen att backa. Det går inte att diskutera med batonger och schäferhundar."

Ett vittnesmål är något annorlunda i beskrivningen. Anton uppger i boken Gatans Politik gjord av Umeåforskare att "polisen hade som uppgift att skingra, de gick ut med hundar och slog folk med batonger och de maskerade började kasta sten liksom över våra huvuden. De stod bakom och kastade över oss mot poliserna och det blev ju rätt otäckt, det flög ju över huvudena på oss. Det kändes som att vara kanonmat, vi stod emellan och fick ta all skit. Vi hamna ju, folk fick panik när hundarna började bita folk och polisen slog med batonger, så att folk i panik försökte ta sig därifrån och det gick inte för folk stod och tryckte på, så det var helt omöjligt. Och blev hela tiden uppmanade: 'Stå kvar! Låt dom inte skrämna er! Ni måste stå kvar! Håll emot!' Till slut blev det så att vi hamna i det andra ledet ungefär, längst fram nästan, men hundarna bet och hoppa på dem framför oss och de slog med batonger så djävulskt ... fruktansvärt otäckt .. Vi stod kvar ett tag, men så blev det otäckt, jag tappa bort de andra och försökte ta mig därifrån."

Av Indymedias bildsekvens där hundpatrullen från sidan skapar en stor lucka i demonstrationen framgår ännu ingen stenkastning men däremot att det är mot svartklädda som förarna hetsar sina hundar mest aggressivt och att de systematiskt går fram i led medan de slår med batongerna. Poliovåldet mot demonstranter i icke-svarta kläder förefaller då något mindre än mot många svartklädda som står längst fram i luckans kant. De blir utsatta för polisangrepp samtidigt som de långsamt ryggat bakåt och inte ser ut att ha någonstans att ta vägen. Men Antons vittnesmål visar också att även icke-svartklädda demonstranter kommer i kläm senare mellan batongslag och en del svartklädda som då börjat kasta sten när polisen gått in för att skingra demonstrationen.

Samstämmig bild stämmer med polisvittnets version

Aktivisters och demonstrationsfunktionärers vittnesmål är alla samstämmiga med videoupptagningarna om hur det allvarliga våldet på fredagen börjar med provocerade polishundbett och batongslag när hundförarna splittrar demonstrationståget. Polisbefälets version i

rätten avviker inte heller från aktivisternas och videoupptagningarnas version. I stycket om stenkastningen är den bara mindre exakt genom att inte ange närmare när stenkastning började och i vilken mängd i samband med att "hundförarna började gå emellan de båda grupperna". Om man tolkar polisbefälets uppgifter som att det är först en stund efter att polisen gått in med hundarna som någon enstaka sten kastas på polisen och att det sen tar en stund till innan allvarlig stenkastning börjar, så stämmer det exakt med aktivisternas berättelser. Det är dessutom enbart denna tolkning av polisbefälets vittnesmål som samstämmer med videoupptagningar. Ytterligare en polisman förstärker aktivisternas och videoupptagningarnas bild av händelseförloppet i rätten genom att hävda att stenkastning först förekommer efter att grupperna "skiljts åt." Två andra poliser ger däremot vittnesmål som direkt strider både mot de två första polisernas uppgifter, mot aktivistvittnenas uppgifter och mot videoupptagningarna. Dessa polismän kan därför knappast betraktas som vederhäftiga.

Samstämmighet mellan polisbefälets vittnesmål, en hundförares, många aktivisters och videoupptagningarna gör att vi faktiskt kan se vad som är sant om hur händelseförloppet såg ut när kravallerna började på fredagen 15 juni. Utan att det skett någon allvarlig incident gentemot polisen från demonstrationstågets sida börjar polisen att med våld, som innebär en omedelbar fara, angripa demonstranterna. Detta för att avskilja tåget på mitten och med hjälp av den underbemannade styrkan på ett tjugotal poliser och tio hundar dessutom söka omringa bakre delen av tåget med många hundratals demonstranter så att de inte ska ha någonstans att ta vägen annat än avvakta att bli gripna medan polisen misshandlar dem. Som polistaktik betraktad förefaller den irrationell. Men resultatet blir maximalt uppretade demonstranter och kravaller som kan motivera mer resurser åt polisen.

Berzeliigatan avgörande för hårdare domar

Det är denna händelse på Berzeliigatan som används som det avgörande beviset för att demonstranterna i handling var ett hot mot EU-toppmötet och därmed även mot demokratin, enligt Göteborgsdomstolarna. Till exempel i hovrättsdomen B3475-01, som gav norsk-italienaren Luigino Longo 2 års fängelse och 10 års utvisning, motiveras det stränga straffet med att "upploppet har ägt rum mycket nära Svenska Mässan där själva EU-toppmötet vid samma tid ägde rum". Övriga bevis om hot mot EU-toppmötet vid alla kravaller under dessa dagar handlar om påstådda avsikter vilket är betydligt svårare att entydigt fastställa till skillnad från handlingar, var man befinner sig och rörelseriktningar. Allt som sker efter hundpatrullens våldsamma ingripande, beordrat av överordnad polis, är konfrontationer som aldrig utgör ett hot mot poliskedjan vid avspärningen. Där finns dessutom ytterligare avspärningar på djupet med containers. Det som sker efter polisens splittring av demonstrationen är konfrontationer mellan demonstranter och polis som pågår allt längre upp på Berzeliigatan fram och tillbaka. Konfrontationerna slutar i och med att polisen låter aktivisternas materiella åverkan på Avenyn pågå ostört i 40 minuter. Den omfattande förstörelsen på Avenyn sker när aktivister rör sig bort från EU-toppmötet och kan inte påstås vara en attack i riktning mot de internationella slutna förhandlingarna på Mässan.

Det enda som kan motivera justitieminister Thomas Bodströms påstående 17 juni om att kravallerna är "ett hot mot demokratin, mot alla partier" är denna händelse på Berzeliigatan intill Södra Vägen. Statsminister Göran Persson spär på anklagelsen samma dag och hävdar att "hela syftet är att stoppa en demokratisk dialog" och att "det rör sig om ett fascistiskt beteende".

Det är också denna enda händelse som kan vara enda rimliga grund för att åklagarna, som samlas dagen efter att justitieministern och statsministern gett sin klara syn på saken, enar sig om samma ståndpunkt som justitieministern. Åklagare Thomas Ahlstrand förklarar hur de samlade åklagarna på måndagen 18 juni "lade upp en strategi." Den gick ut på att "upploppen var planerade." Samtliga upploppssituationer under EU-toppmötet var visserligen enligt denna idé inte förutsedda men det "var klart vad syftet var: att stoppa eller störa EU-toppmötet" vilket framgår enligt åklagaren av "slagorden, propagandan och förberedelserna."

Det enda bevis han för fram för att en konkret händelse var sådan att planen, förberedelserna och handlingarna gick ut på "att stoppa eller störa EU-toppmötet." är att "fredagens första upplopp, det på Berzeliigatan, riktades rakt mot området där toppmötet pågick."

Händelserna på Berzeliigatan blir därmed grund för att åklagarna gemensamt bestämmer sig för att inte se något upplopp i samband med EU-toppmötet som jämförbart med våldsamt upplopp mot polisen. De bestämmer sig istället för att kräva mångdubbla straff för det brott som justitieministern utpekat – "ett hot mot demokratin, mot alla partier." Man bestämmer sig för att "åtala varje upploppsbrott, inte som en enskild händelse, en sten mot en polisman eller mot ett fönster, utan som en del i ett större sammanhang."

Göteborgslogiken är därmed etablerad som ytterligare en svensk metod för att bekämpa toppmötesprotester efter att den nya svenska taktiken med preventiva polisingripanden för att skilja "seriösa" och "oseriösa" demonstranter åt lett till att Sverige slagit världsrekord i antal frihetsberövanden under ett toppmöte och trappat upp våldsanvändningen mer än någonsin tidigare. Efter att ha skapat maximalt antal frihetsberövanden går man nu vidare för att skapa maximalt hårda straff.

Göteborgslogiken

Denna nya logik gör det möjligt att förstå Göteborgsdomstolarnas syn på likhet inför lagen, ordning, demokrati och mötesfrihet samt varför Sverige dömer ut en total strafftid som hittills är mer än 250 gånger högre än efter jämförbara tidigare toppmötesprotester i andra länder.

Göteborgslogiken för med sig att vad än polisen gör under Bushbesöket och EU-toppmötet så är demonstranternas reaktion på detta en handling riktad mot politikerna och inte något annat. Om polisen genomför en stor husrannsakan utan det beslut i domstol som lagen kräver och med preventivt våld stoppar mötes- och demonstrationsfriheten för folkrörelser på Hvitfeldtska gymnasiet är det de, vars frihet inskränks som är ett hot mot politikerna och demokratin.

Enligt Göteborgslogiken är det som sker inte ett hot mot det folkliga deltagandets demokrati som värdesatts av Demokratiutredningen, utan mot den representativa demokratin.

Därför skall de som motsätter sig polisens agerande dömas extra hårt. När polisen spärrar av med en containermur runt denna skola där folkrörelser ordnat en motkonferens och många boende finns på väg till en demonstration mot Bush. När poliser beordras att rida ner retirerande inestängda folkmassor som inte kan komma undan vid skolinfarten. När detta beordrade polisivåld bemöts med stenkastning kastas dessa stenar enligt Göteborgslogiken främst för att krossa mötesfriheten för EU-politikerna nästa dag, inte för att försvara sig mot polisens pågående våld och inskränkning av

folkrörelsernas mötes- och demonstrationsfrihet.

Att de regelrätta vapen som polisen påstod vara grunden för den husrannsakan med extraordinära medel som motiverade stormningen av skolan aldrig hittades är också irrelevant för Göteborgslogiken. Möjligheten av att de eventuellt skulle ha funnits där innebär att hindrandet av nedridningen av retirerande demonstranter vid skolinfarten innebar något helt annat än brott mot de enskilda poliser som beordrats göra insatsen. De retirerande demonstranterna utförde istället brottsliga handlingar mot politikerna på Mässan eller möjligen president Bush.

Enligt samma Göteborgslogik så innebär även polisens inringning av en gatufest och den påföljande konfrontationen mellan högerextremister, gatufestdeltagare och polis med polisens skottlossning som mest extrema höjdpunkt för våldet i Göteborg återigen samma sak: reaktionen på polisens och högerextremisters ingripande mot en folklig fest är inte försvar för den egna mötesfriheten utan egentligen ett försök att krossa EU-politikernas mötesfrihet på Mässan och skall dömas därefter.

Enligt Göteborgslogiken är platsen och rörelseriktningen irrelevant för hur ett våldsamt upplopp ska bedömas i samband med EU-toppmötet. Slår en person sönder ett skyltfönster på Avenyn på väg bort från Mässan så är även detta en handling som inte först och främst ska straffas för den ekonomiska skadegörelse det innebär. Straffet ska enligt Göteborgslogiken istället gälla att den missriktade handlingen mot McDonalds eller en matthandlare egentligen är fråga om en attack på EU-politikernas mötesfrihet på Mässan.

Butiksägarnas ekonomiska skador ses inte som avgörande. De 40 miljoner kronor som det kostat butiksägarna innanför avspärrningarna runt politikernas möte på Mässan i förlorade intäkter ersätts inte även om dessa ekonomiska skador är långt större än butiksägarnas skador utanför avspärrningarna. Straffvärdet för att slå sönder skyltfönster på Avenyn är enligt Göteborgslogiken inte alls sådan att den utgår från likhet inför lagen utifrån hur andra dömts för att slå sönder skyltfönster och åsamka butiksägare skador. Nej det är hotet mot politikerna trots att man rör sig bort från politikerna som är det avgörande argumentet för de höga straffen för brott begångna på Avenyn.

Göteborgslogiken är orimlig och rättsvidrig. Detta har Högsta Domstolen upptäckt efter att under lång tid skjutit på att ta upp något fall till prövning. HD sänkte då straffet med 80 procent; från 20 månader till 4 månader. Brottet gällde deltagande i våldsamt upplopp på torsdagen och motivet för sänkningen till en femtedel var att polisen "utlöste" kravallerna på torsdagen genom sin "avspärrning" av Hvitfeldtska gymnasiet. Göteborgslogiken om att alla upploppssituationer skulle straffas som om det gällde hot mot EU-toppmötet avvisades av Högsta Domstolen våren 2002.

Rättsväsendet i Göteborg har därefter i flera månader öppet hånat Högsta Domstolen. Efter HD-domen dömde underrätterna i Göteborg för första gången en minderårig till långt fängelsestraff för deltagande i EU-kravallerna. Göteborgslogiken hävdades fortfarande fullt ut gentemot HD genom straffet i en dom gällande medhjälp till våldsamt upplopp på Hvitfeldtska gymnasiet under torsdagen. Här motiveras att åtgärden att lagra sten vid skolinfarten inte handlade om att försvara sig mot ett eventuellt våldsamt ingripande från polisens sida utan tvärtom var riktat mot toppmötespolitikernas mötesfrihet. Tingsrätten dömde också en person till längre straff än någonsin tidigare med 5 års fängelse. I september tycks nu de många månadernas hånanande av HD vittra sönder från Göteborgsdomstolarnas sida. Hovrätten sänkte straffet från 5 år till 2 år. Nu uttryckligen med motiveringen att också våldsamt upplopp under fredagen i samband med

gatufesten inte utgör hot mot demokratin. Kvar finns de ungefär 40 personer som redan fått högre straff enligt den Göteborgslogik som inte längre börjar gälla men som ändå inte har rätt att få sin sak prövad.

Regeringens nådlösa Göteborgslogik

Regeringen har också sagt sitt. Regeringen vill inte visa ett humanitärt sinnelag. Inte heller respekt för Högsta Domstolens utslag. Den unge, av polisen skjutne, aktivist som skadades i benet och dömts för stenkastning vid gatufesten har sökt nåd efter att Högsta Domstolen sänkt ett av straffen för stenkastning. Detta under den tid när Göteborgsdomstolarna fortsatte fälla hårda domar som om HD:s krav på starkare bevis högre straff inte fanns. Regeringen avvisande begäran om nåd och ställde sig därmed på Göteborgslogiken och underrätternas sida mot Högsta Domstolen. Det är anmärkningsvärt och innebar att regeringen deltog i underblåsandet av misstroendet mot vårt lands rättsordning där HD står över rättsväsendet i Göteborg. För regeringen tycks mycket stå på spel. Redan några timmar efter att en åskådare och två aktivister skottsbadats av polisen vid gatufesten var justitieministern klar över att det enbart var två grupper som regeringen beklagade att de drabbats av skador, polisen och oskyldiga. Då svävade en av de skjutna mellan liv och död men det var inget att ta notis om. Fortfarande håller regeringen samma nådlösa linje gentemot de aktivister som drabbats av den nya svenska polistaktiken.

Hovrättslagmannens Göteborgslogik

Hovrättslagmannen Staffan Levén i Göteborg har framträtt offentligt på Demokratinätets stormöte på Folkets hus 16 juni. Till skillnad från åklagare Ahlstrand hade hovrättslagmannen förståelse för Högsta domstolens resonemang och kunde tänka sig att kravallerna 14 juni inte skulle bedömas på samma sätt som våldsamma upplopp under 15 och 16 juni. När publiken omedelbart reagerade och påstod att inga kravaller förekommit på lördagen 16 juni backade lagmannen ytterligare. Visserligen skedde några av de mest omfattande och beväpnade polisinsatserna på lördagen den 16 juni, efter att EU-toppmötet avslutats. Enligt polisen orsakades de av reella, allvarliga hot. Polisen hävdar att en insats med 800 poliser på Järntorget motiverades av ett våldsamt upplopp som ingen såg till och ingen efteråt påstår har inneburit några våldsamheter från annan sida än polisens.

På Schillerska gymnasiet ingrep nationella insatsstyrkan med automatvapen för att leta efter en person som påstods vara beväpnad. Men man hittade varken någon enda misstänkt person eller något annat misstänkt. Här hjälper inte ens Göteborgslogiken för att få icke-existerande kravaller och jakt på en person som påstås hota polis med pistol vid tidpunkter efter att EU-toppmötet avslutats att framstå som hot mot politikerna på Mässan.

Ställd inför en kunnig publik kunde lagmannen inte heller hävda utifrån HD:s avvisande av Göteborgslogiken att varken inringningen av en gatufest och påföljande kravaller eller skadegörelse på Avenyn av personer som rör sig bort från EU-toppmötet innebar ett hot mot Mässan som skulle kunna motivera högre straffsatser. Den enda handling som hovrättslagmannen slutligen framförde som ett motiv för högre straffvärden var stenkastning på Berzeliigatan i riktning mot Mässan. Både för hovrättslagmannen och åklagare Ahlstrand är det alltså händelserna på Berzeliigatan som är den avgörande punkten för den kraftiga höjningen av straffsatserna för också andra våldsamma upplopp under EU-toppmötet.

Hovrättslagmannen klagade på att HD tagit upp fall till prövning sent vilket gett underrätterna dålig vägledning och fick på denna punkt bifall från publiken. När det nu råder öppen strid inom olika instanser i svenskt rättväsende är det en situation som kompetenta personer i HD och underrätterna borde kunnat förutse långt innan. Det är därför nödvändigt med en öppen redovisning av argument i sak om respekten för likhet inför lagen och tilltron till rättsväsendet som rimligt rättvist ska kunna återupprättas.

Rättsväsendets kris kräver öppen granskning

När nu rättsväsendet är i kris och den öppna kritiken mellan olika instanser ökar finns ingen annan möjlighet än att allmänheten kritiskt prövar de argument som framförs. Hela idén med rättsväsendet är att det ska tåla offentlig prövning.

Låt oss därför välkomna att hovrättslagmannen Staffan Levén och åklagare Ahlstrand nu har trätt fram sent omsider och tydliggjort motstridiga resonemang inte bara mellan HD och underrätterna i Göteborg utan också mellan en eller alla åklagare och en hovrättslagman men dock inte nämndemännen i tingsrätten i Göteborg. I detta kaos för rättsprinciperna blir det viktigt att ta varje ord hovrättslagmannen säger på allvar. Så länge som underrätterna och möjligen också regeringen underblåser misstron mot HD, eller om till slut också HD blir i avsaknad av sakliga argument för sina avgöranden, har vi en allvarlig kris. Minsta lilla senkomna halmstrå bör därför gripas för att återupprätta tilltron till att ett offentligt kritiskt granskande stärker det folkliga rättsmedvetandet så att likhet inför lagen återupprättas och de som dömts enligt Göteborgslogiken får sina domar omprövade och straffen sänkta. Detta kommer i många fall att innebära att de släpps fria.

Åter till Berzeliigatan

Om vi därför tar hovrättslagmannen på allvar så blir det faktiska händelseförloppet på Berzeliigatan ur alla aspekter återigen centralt som den enda punkt som kan motivera den extrema höjningen av straffvärdet för våldsamt upplopp.

Visserligen gäller bara ungefär ett av nio domslut för våldsamt upplopp under Göteborgskravallerna just Berzeliigatan. Den överväldigande delen av alla straff har utdelats för händelser på andra platser men bedöms enligt Göteborgslogiken som om de utgjort ett reellt hot mot Mässan och lika allvarliga som det enda upploppet som skedde nära Mässan. Kan det finnas någonting som kan stärka bortom rimliga tvivel hovrättslagmannens synpunkter om att stenkastningen på Berzeliigatan innebar ett direkt hot mot Mässan och inget annat?

Det är klagat att själva polisingripandet är våldsamt med ett omöjligt uppdrag och underbemannad styrka som till en början bemöts lugnt av demonstranterna. Varken personal i hundförar- eller piketstyrkor som vittnar i rättegångar uppger situationen på plats som orsaken till ingripandet, situationen var inte allvarlig. Den orsak de uppger är order uppifrån.

Polisens våldsamma ingripandet utgör grund för anklagelser mot polisen men inte mot demonstrationen. än mindre är det grund för att höja straffsatsen för alla som anklagas och fälls, t.ex. för att sitta på en informationscentral eller ha deltagit i våldsamt upplopp vid andra tillfällen

under toppmötesdagarna. De utgjorde inget hot mot Mässan.

De första föremål som kastas så att poliserna reagerar är enligt flera vittnesmål från poliser och demonstranter flaskor. De kastas som reaktion efter många av polisens batongslag och hundarnas bett. Det första föremålet som kastas mot polisen och syns på bild i TV-nyheterna sker inte i riktning mot Mässan utan från personer uppträngda mot väggen in mot gatan. Oavsett vilken riktning föremål kastas kan de dock inte nå fram till mässan som ligger drygt två kvarter bort skyddat av containrar och ett gatuhörn.

Vad som händer efter att polisen gått in och skapat en lucka i demonstrationståget beskrivs av en polisman i en av rättegångsprotokollen: "Efter det att demonstrationsgrupperna sårats åt och arbetet med att pressa tillbaka den bakre delen av demonstrationståget till Götaplatsen påbörjats, visslade en plastflaska förbi PAJ:s vänstra ben. Flaskan hade kastats av någon som stod bakom honom, dvs av någon som befann sig i gruppen av vanliga demonstranter. ... det var bara den mannen som kastade saker. De andra personer som stod i närheten av mannen kastade inget." Den första stenen som rapporteras träffa en polis drabbar en hundförare vars schäfer "bitit sig fast i en demonstrant" enligt GP. Det våld som uppstår på Berzeliigatan från demonstranternas sida uppstår som en reaktion på våld från polisens sida.

Vad hände före ingripandet?

Men kan det finnas något direkt före eller efter denna händelse som motiverar påståenden om planerat våld riktat mot Mässan och som inte är "självförsvar" eller ett passivt bemötande av stegrat polisivåld?

I demonstranternas berättelser och på ett videoavsnitt framgår att en lysraket skjuts iväg från demonstrationståget. Det sker dock utan att det har någon direkt verkan varken på hur demonstranterna uppträder och det påverkar inte polisens beteende. Aftonbladet påstår att den första gatstenen kastades 10.40 "och plötsligt är helvetet löst." Ingen annan har dock sett till denna gatsten och istället för ett plötsligt utbrott är det lugnt i mer än tio minuter efter det klockslag då Aftonbladet påstår att konfrontationerna plötsligt utlöstes. Polisen uppger inte heller i rättegången att demonstrationståget har gått till aggressiv attack mot polisen så att det våldsamma polisingripandet skulle vara motiverat som en reaktion pga av detta. Tvärtom är ingripandet preventivt för att motverka något som kan tänkas ske om man inte ingriper.

Förberedelser

Det är alltså det som sker efter polisingripandet som kan intyga om påståenden om demonstrationståget eller delar av det som ett planerat våldsangrepp på Mässan är befogat. Det finns flera vittnesuppgifter om att det i bakre delen av tåget finns personer som har försett sig med tillhyggen eller föremål att kasta. Leif Jacobsson uppger i en rapport från Demokrativärnet att i slutet av ett protestmöte som hölls på Götaplatsen strax före Antikapitalistmarschen "såg vi hur fyra personer bröt isär raket till personalingången på Konserthuset och gjorde järnpåkar av dessa liksom bröt upp gatsten. En person bredvid oss ringde polisen som svarade att de hade förväntat sig detta. Ingen polis kom eller ingrep" .

Flera personer uppger att många demonstranter snabbt började bryta upp gatsten när konfrontationen börjat. Att detta skedde visste polisen tydligen redan om när det rapporterades av oroliga medborgare, eller så hade polisen redan räknat med att det skulle ske. Andra hjälpmedel användes också, "några som har maskerat sig går mot polisen med kravallstaket." Uppgifterna går visserligen starkt isär om hur stor andel det kan ha varit av bakre delen av tåget men att det förekom kan vi betrakta som sant. När väl polisen redan börjat ingripa för att dela upp tåten av demonstrationståget finns vittnesuppgifter på att det dessutom tillkommer en grupp med ca 50 militanta aktivister med gatsten som ansluter från Götaplatsen och börjar angripa polisen.

Reella möjligheter och avsikter

Kan då inte denna handling att förbereda sig att använda våld på denna plats ses som ett avgörande bevis för att demonstrationen utgjorde ett hot mot EU-politikernas frihet att mötas i slutna förhandlingar på Mässan?

För att undersöka den saken behöver vi ha skäl för tre argument:

Det ena är att det skulle förelegat en reell möjlighet att tränga in på Mässan eller åtminstone förbi avspärningarna vilket en tillräckligt stor grupp med demonstranter i så fall skulle varit beredda att utnyttja.

Det andra är att de demonstranter som försett sig med föremål att kasta och tillhyggen skulle haft som huvudsyfte att med hjälp av dessa samfällt attackera för att protestera mot EU-toppmötet. Det skulle då inte först och främst handla om att dessa demonstranter gjorde bedömningen att polisen skulle kunna ingripa på ett våldsamt sätt, och att demonstranterna förberedde sig för självförsvar mot detta.

Det tredje är att om polisen på förhand visste att det handlade om ett våldsamt inträngningsförsök skulle möjligheterna att avstyra det hela med hjälp av demonstrationsledningen ha använts.

Poliskedjan där demonstrationståget skulle stanna bestod längst fram mot demonstrationen av ett plastband, därefter av knappt 20 piketpoliser framför ett antal polisbussar och en linje med lika många piketpoliser bakom. I Polisens logg påstås att det finns ett kravallstaket, men detta är felaktigt. Om ett stort antal demonstranter hade pressat på och dessutom använt tillhyggen och gatsten hade det varit möjligt att komma igenom denna kedja. Men strax bakom dessa polislinjer fanns fullt synligt ytterligare betydligt kraftigare avspärningarna med containers och bakom dessa betydligt mer polis. Det fanns ingen rimlig möjlighet att tränga igenom dessa avspärningar.

Det skulle ha krävts att en mycket stor del av demonstrationen samfällt gått till våldsam attack; alltså fått de flesta demonstranter eller i alla fall stor kritisk massa med sig och att de inte heller stött på motstånd från demonstrationsledningen eller från många andra demonstranter. Det är knappast troligt att det ens då gått att forcera några containeravspärningar.

Det fanns inte förutsättningar för ett aggressivt samfällt agerande mot avspärningarna. Demonstrationsledningen avvärdade snabbt lite knuffande vid fronten mot polisen utan större problem. Polisledningen ser detta knuffande som ett skäl till att åtminstone i efterhand hävda att hela demonstrationen tryckte på. Tvärtemot råd från underlydande befäl som anser sig underbemannede beordras dessa "att gå in och rensa upp framför poliskedjorna." Mycket snabbt

kan också den lilla hundförarstyrkan skapa en stor lucka från sidan nära täten av demonstrationen. Detta visar att det inte fanns något stormningstryck från bakre delen av tåget. Det var inte polisens agerande för att hävda avspärningen som mötte våldsamt motstånd från en del av demonstrationen. Tvärtom var det bara när folkmassan blev kraftigt och våldsamt tillbakapressad som det uppstod en direkt konfrontation som en försvarsreaktion mot polisens batongslag och hundarnas bett.

Det fanns alltså ingen folkmassa som trängde på bakifrån med kraft mot polisavspärningarna vid Södra Vägen, och situationen uppfattades av många som förhållandevis lugn tills polisen ingrep.

Göran Folin, aktiv i Alternativ Stad och med över 30 års erfarenhet från demonstrationer i Stockholm, såg situationen som så lugn att där inte fanns något mer av intresse att vara med om, så han gick därifrån. Micke återger situationen på samma sätt "Efter cirka 20 minuter hoppade jag upp på en husfasad för att överblicka folkmassan och märkte att jag var längre fram än jag trodde, ca 30 m från avspärningarna. Demonstrationen var i mina ögon lugn och fredlig. Jag och mina vänner, 5 till antalet, diskuterar om vi ska bryta upp och gå och titta på någon "fotbollsmatch" som vi hört ska äga rum uppe i Himlabacken. även en del runt oss funderar på att avvika." Daniel beskriver situationen "efter en kort promenad blev demonstrationståget stoppat av polisen. Det var dock ingen som hängde läpp för det, utan folk fortsatte att dansa och sjunga och skrika slagord; det var väl egentligen ingen som väntade sig att vi skulle bli genomsläppta till mässan, efter att allt samförstånd hade slängts överbord på Hvitfeldtska dagen innan." Ruben Tastas Duque beskriver samma situation "inga framryckningsförsök gjordes trots att vi var, vid det ögonblicket, flera tusen demonstranter mot ett tjugotal poliser".

Fanns andra möjligheter?

Men om demonstrationsledningen varit en annan, eller om grupper i demonstrationen tagit över ledarskapet och fått tillräckligt många med sig, skulle då inte folkmassan ha kunnat utgöra ett hot mot Mässan?

Rykten förekom att den inträngningsaktion som utannonserats skulle genomföras på Berzeliigatan även om det skulle visa sig att Ya Basta/Vita Overallerna och Globalisering Underifrån lagt alla sådana planer åt sidan efter att ha fått sin skyddsutrustning beslagtagn på Hvitfeldtska gymnasiet. Men Vita Overallernas inträngningsaktion hade ett uttalat avståndstagande till aggressivt våld mot polisen som vida spridd och erkänd grund.

När Vita Overallerna genomförde sitt misslyckade utbrytningsförsök från Hvitfeldtska gymnasiet tillsammans med brokiga grupper och svarta blocket visade man också att man i handling i breda allianser strikt höll sig själva och andra till den konfrontativa icke-våldsliga linjen. Inga stenar kastades vid dessa utbrytningsförsök varken från Vita Overallerna eller någon annan i demonstrationen, och inga tillhyggen användes för att slå mot polisen. De enda som utsattes för brutala slag var Vita Overallerna, som blev utsatta för polisens batongslag. Först när de instängda blev våldsamt angripna av polis på hästar när de retirerade tillbaka mot skolgården började stenkastning som reaktion på det våldsamma polisingripandet.

även om det inte fanns något kollektivt ledarskap längre på fredagsförmiddagen för att se till att sådana regler efterföljdes så hade de som värvats av material om aktionen lockats av denna icke-

våldsliga konfrontativa ideologi.

Nu visste polisen att Vita Overallerna passiverats genom att utrustningen tidigare beslagtogs. Därmed skulle man kanske kunna tänka sig att den återhållande faktorn för konfrontativt icke-våld av protesterna skulle kunnat vara borta. Låt oss analysera detta.

AFA är en autonom gruppering som politiskt mobiliserade för Göteborg. Mest känt är deras material med uppmaning att på olika sätt störa EU-toppmötet. Den blockad man talade om att genomföra i anslutning till Vita Overallernas icke-våldsliga inträngningsförsök omgavs mest med osäkerhet om vad som skulle ske om polisen oprovocerat ingrep. I praktiken visade det svarta blocket med AFA-aktivister att de tillsammans med Vita Overallerna inte angrep polisen, varken med kastade föremål eller tillhyggen när de försökte tränga igenom poliskedjor vid utbrytningsförsöket på Hvitfeldtska. Problem fanns främst vid den betoning av rätt till självförsvar, som kanske skulle kunna leda för långt. Mindre känt är den stora verksamhet mot EU:s flyktingpolitik och inskränkning av demokratiska rättigheter som AFA ägnat sig åt inför och under EU-toppmötet. AFA har mer än de flesta verksamt bidragit till folkrörelsesamarbete, med seminarier och demonstrationer mot Schengen. Detta skedde i samverkan med många andra inom Nätverket mot Rasism, Folkrörelsen Nej till EU i Stockholm och Miljöförbundet Jordens Vänner redan 1997. Detta EU-kritiska arbete fortsatte med ett flera dagar långt Antirasistiskt forum under EU-toppmötet i Göteborg arrangerat av Nätverket mot rasism och en internationell konferens ordnad av UNITED, och med flera nätverk som tog upp frågan "Nej till Schengen" under EU-ordförandeskapet. Enligt Anders Svenssons rapport lyckades också svenska och danska AFA förhindra att små, mer radikala grupper från utomnordiska länder fick igenom förslag om våldsamma aktioner.

Men om det är så att de dämpande effekter som både en symbolisk konfrontativ icke-våldsinträngningsaktion och AFA kunde haft på händelseutveckling minskat pga av tillslaget mot Hvitfeldtska så kan man med allvar fråga sig om inte därmed riskerna var än större att folkmassan på Berzeliigatan utgjorde ett fysiskt hot mot toppmötet. Den massiva skadegörelsen på Avenyn eller kravallerna vid Reclaimfesten visar att det fanns många beredda att tillgripa mycket stenkastning.

Kunde inte denna kraft samfällt ha riktats in för att storma avspärningarna?

Många demonstranter långt utanför de militantas led hade radikaliserats pga av polisens våldsamma ingripande mot den breda demonstrationen i Malmö och stormning av Hvitfeldtska.

Men att grupper som tänkt stödja en symbolisk, konfrontativ icke-våldslig inträngningsaktion trätt tillbaka innebar inte att nya krafter lätt kunde tillträda för att få folkmassan att rycka framåt. Förutsättningen för att i stora skaror få med sig folk finns inte. Det kräver antingen att ett budskap om våldsam stormning av EU-toppmötet spritts till stora grupper i förväg offentligt vilket inte skett eller att det finns grupper som omedelbart på plats skulle kunna få med sig stora massor på ett sådant riskfyllt företag. Polisen återkommer ständigt till att demonstrationen på Berzeliigatan var ett inträngningsförsök.

Men något sådant har inte stått i något material som propagerat för marschen, och i praktiken visade sig demonstrationsvakterna fullt kapabla att lugna ner situationen när några enstaka personer pressade på mot polissköldarna, också när polisen använde sina batonger.

I ord och handling var Antikapitalistmarschen den protestmanifestation som man med kontaktpolis

och lokalt befäl hade förhandlat om. överenskommelsen var att man skulle stanna vid Berzeliigatan/Södra Vägen och inte komma närmare EU-toppmötet än så. Demonstranterna fullföljde sin del av överenskommelsen.

Genom tillslaget mot Hvitfeldtska hade kaos skapats med större risker för kravaller riktade mot polisen, men det fanns aldrig några nya krafter med brett stöd som målinriktat ville gå till storms med tillhyggen mot EU-toppmötet för att ersätta de icke-våldsinträngnings-försök med civil olydnad som tidigare planerats.

Demonstrationen förbjöds inte

Det finns ett tredje argumentet emot att det på förhand skulle varit uttänkt att demonstrationen var menad att utmynna i ett våldsamt inträngningsförsök.

Polisen, som många gånger stod i kontakt med demonstrationsledningen före och i direkt anslutning till Antikapitalist-marschen, skulle i så fall ha förbjudit demonstrationen. Men detta gjorde polisen inte. Visserligen hade demonstrationen inte fått tillstånd, men det är inte olagligt i Sverige att demonstrera utan tillstånd. Det gäller förstås även när man under tiden för en dialog med polisen, vilket arrangörernas för Antikapitalistmarschen hela tiden gjorde.

Polisens syn

Polisen i Västra Götaland och Rikspolisstyrelsen hävdar båda i sina rapporter om EU-kommenderingen att det som skedde på Berzeliigatan var en inträngningsaktion. Rikspolisstyrelsen för inte fram några skäl för sitt påstående. Polisen i Västra Götaland påstår som en sakupplysning att demonstrationsledningens företrädare Tommy Lindqvist på plats berättade för ett lokalt polisbefäl att demonstranterna skulle komma att gå fram till polisens avspärrning för att stå där en stund, men påstår samtidigt att Lindqvist påstod att man "var på väg att förlora kontrollen över situationen." Detta är felaktigt, säger demonstrationsledningen, vilket framgick av att knuffandet vid polislinjen som uppstod vid ett tillfälle snabbt kunde lugnas ner av demonstrationsfunktionärer.

Ingenting visar att man förlorade kontrollen förrän polisen ingrep med våld. Polisen sökte inte på något sätt heller samverka med demonstrationsledningen för att lösa eventuella problem. Trots att polisen i sina instruktioner inför EU-kommenderingens kontaktpolisarbete hade att eftersträva samarbete under demonstrationer, vilket måste ses som rimligt och förnuftigt. De egna instruktioner om samarbete som man hade och som demonstrationsledningar under toppmötet trodde gällde tog polisledningen ingen hänsyn till.

Polisens påståenden om demonstrationsledningen är inte trovärdiga. Inte med tanke på att polisen vid flera tillfällen under EU-ordförandeskapet bröt sina löften om dialog och minimering av konfliktskapande, för att istället se till att skaffa sig så många argument som möjligt för överraskande konfrontativa polisingripanden.

Dessutom inte med tanke på att demonstrationen förlöpte under kontroll som planerat fram tills polisingripandet. Dessutom ingrep demonstrationsledningen också efter att polisen splittrat demonstrationen. Sten började då kastas på polisen bakifrån när de svartklädda angreps av polisen och pressades upp mot Götaplatsen. Att sten kastas från flera håll är särskilt riskfyllt även om man har de skydd som polisen i detta fall hade. Men demonstrationsfunktionärer avvärjde denna

stenkastning bakifrån och blev efteråt på plats tackade av polisen. Så fort demonstrationsledningen fick möjlighet dämpade den effektivt konflikter både före och efter polisingripandet. Att polisen i sin rapport underlåter att nämna dessa viktiga insatser som kontrollerade situationen och istället helt orimligt hävdar att demonstrationsledningen själv säger sig vara på väg att ha tappat kontrollen är både ohederligt och otacksamt.

Ett annat av polisens argument är påståendet att arrangören uppgett för polisen på Götaplatsen att man efter demonstrationen avsett att fortsätta ner till Mässan för ett inträngningsförsök. Här står inte bara ord mot ord utan också ett polisiärt orimligt påstående mot demonstrationsledningen, som i ord och handling visat att det handlade om en sedvanlig form för demonstration. Polispropagandan är här alltför uppenbar. Först sägs demonstrationsledningen strax före avmarsch avslöja för polisen att de ska genomföra ett inträngningsförsök. Sedan fälls domar på sammanlagt närmare 50 år p.g.a. hotet från detta påstådda inträngningsförsök. Men inget åtal görs mot demonstrationsledningen som uttryckligen påstås ha haft som syfte att genomföra ett inträngningsförsök. Polisen vill både kunna framföra de grövsta påståenden och samtidigt slippa bevisa sina anklagelser.

Polisens tredje argument för att det handlar om en avsiktlig inträngningsaktion är att en talare på Götaplatsen "uppmanade deltagare i demonstrationen att gå till Svenska Mässan och ta sig in på det avspärrade området." Men det en talare sa på Götaplatsen var att han själv skulle gå med Antikapitalistmarschen, och han frågade om folk ville följa med. Detta är en annan sak.

Däremot finns det dokumenterat när en person som inte tillhörde demonstrationsarrangörerna stod vid sidan av Götaplatsen med megafon och sa "mot, till EU-toppmötet och sedan till polisstationen för att visa solidaritet för våra kamrater som fortfarande sitter i arresten." Då hade folk redan börjat gå, och denna enda otydliga uppmaning är ingen rimlig grund för att hävda att demonstrationen på Berzeliigatan är ett inträngningsförsök.

Protesterna riktade sig mot EU-toppmötet, som de flesta demonstrationsprotesterna gjorde, men någon propaganda av betydelse om att tränga in på det avspärrade området fördes inte fram. Resultatet av vad som sagts i megafonen blev att ingen följde uppmaningarna, varken att gå till polisstationen eller att försöka tränga igenom polisavspärningarna.

Däremot felbedömde polisedningen saken pga av vad som sagts vid Götaplatsen och beordrade att polisstyrkor nu skulle omgrupperas för att skydda polishuset. Dessa poliser skulle behövts för att kontrollera situationen på Avenyn.

För efter att den underbemannade polisen på Berzeliigatan jagat upp stämningen med våldsamma chocker med hundar och hästar mot demonstrationen och pressat den till Avenyn, så fanns det inga poliser på plats där. Det tog dessutom förhållandevis lång tid innan poliser beordrades dit. Polisedningen kan ha övertolkade betydelsen av vad som sagts i megafonen på Götaplatsen och trodde antagligen att uppmaningen skulle leda till både inträngningsförsök i riktning mot Mässan och stormning av polishuset. Detta missförstånd hade kunnat undvikits om polisen skött sina kontakter med demonstrationsledningen.

En polis som närvarat vittnar om att det bland underlydande polis fanns mer förståelse för vilken karaktär det hela handlade om än hos polisedningen, som bakom varje ord uppfattade en hel massiv kommande våldsam massaktion. Polisen Broberg som hade ett bevakningsuppdrag vid Berzeliigatan uppger åt en umeåforskare att "(demonstranterna) skulle gå fram till polisavspärningarna och säga

'vi ska tränga oss in här' 'Nej det får ni inte.' 'Nähä tusan också. He he he.' Sen skulle de gå därifrån. Det är ju mycket symbolik i detta. Men det som då hände var att det blev en kraftansamling med personal lite längre ner efter gatan där vi stod. Det blev ett jäkla liv...".

Efter torsdagens omringning av Hvitfeldtska är folk frustrerade och arga på polisen, men också splittrade. Att det både på torsdagen och fredagen förekom omfattande stenkastning från aktivister kan synas som ett tecken på att det ändå kan uppstå omfattande aggressiva utfall mot polisen. Men all stenkastning på torsdagen och fredagen uppstår som en reaktion på polisens agerande och uppfattas av de stenkastande som självförsvar mot polisens övergrepp. När det gäller skyltfönsterkrossningen så uppfattas den som en allmän protest mot kapitalism och kommersialism. Inträngningsförsök med hjälp av oprovocerad stenkastning är något helt annat, och det förekom inte.

Inte ens när svarta blocket trängde på bakom Vita Overallerna för att komma ut från omringningen av Hvitfeldtska gymnasiet användes stenar eller tillhyggen. Alla visste att man i verkligheten inte hade någon som helst möjlighet att tränga in på Mässan. även om en civil olydnadsaktion med hundratals deltagare gentemot toppmötet genomförts borde inte heller den motivera mångdubbla straff. Hade en icke-våldslig inträngningsaktion organiserats hade den inte kunnat få annat än en symbolisk karaktär även om man lyckats ta sig igenom den första poliskedjan.

Avsikter på plats

Mer centralt för en rimlig bedömning av vad en del demonstranter kunde tänkas ha för avsikter är att undersöka vad de uttryckte på plats när de plockade upp stenar.

Tänkbara avsikter hos större kollektiva grupper kan diskuteras men blir lätt lösa spekulationer i den kaotiska situation som rådde. För att realistiskt bedöma möjliga händelseförlopp är det viktigt att inse betydelsen av att många unga aktivister nu för tiden hittar sina samarbetsformer i en extremt horisontell struktur.

Denna form uppvisades på Hvitfeldtska när de radikala personernas militanta förslag om att belägra sig inne i skolbyggnaden marginaliserades under stormöten på skolgården. Det skedde också på Järntorget på lördagen när de inestängda till slut segrade mot polisinringningen med hjälp av sammanhållning och vägran att på polisens order överge till synes militanta personer. Detta pekar på den dynamik som utvecklas på platsen som inte så lätt kan styras på avstånd. Denna dynamik utvecklas i ständigt samspel med omgivningen.

En faktor man får räkna med är att antalet stenkastare växte under toppmötesdagarna på grund av det sätt på vilket polisen ingrep. Detta är ingående studerat som effekt av den beordrade nedridningen av den retirerande folkmassan på den trånga skolinfarten vid Hvitfeldtska. Personer som varit övertygade pacifister förvandlades då på kort tid till stenkastare som blev tacksamma för att svarta blocket med stenkastning skyddade dem så de kunde rädda sig undan polishoten mot liv eller annat som kunde skada dem kroppsligen.

Vilka avsikter kommer då till uttryck på Berzeliigatan?

Samma skedde på Berzeliigatan. Micke uppger på Göteborgsaktionens hemsida "Jag såg folk som "

slogs' med polisen som jag tror aldrig skulle göra det annars .. och detta på grund av att de blev trängda från alla håll av polisen!!" Man kan knappast räkna med att sådana personer, som reagerar efter att polisen ingriper , oprovocerat skulle gå till våldsamt angrepp för att tränga sig igenom polisen avspärning.

Under dessa dagar söker många gripa in för att lösa situationen och många dokumenterar efteråt händelsen. även utomstående redovisar detta. Göteborgsposten skrev "Någon tog upp en ny talkör: - kasta inga stenar! Kasta inga stenar! Men stenarna yrde mot polisen på Götaplatsen. Bakom dem formerade de fredliga demonstranterna, de som var i sådan överväldigande majoritet, en ny kedja." överallt när konfrontationer uppstod sökte demonstranter lugna situationen. Ett samfällt agerande från Antikapitalist-marschen för att med våld tränga igenom polisavspärningarna skulle inte bara arrangörerna ha motsatt sig utan också många fler.

De som aktivt försökte motverka varje konfrontation fanns också på Berzeliigatan. De frågade demonstranter som plockade upp stenar varför de gjorde det. Antingen kom inget svar alls eller också kom det ständigt förekommande "- Det är självförsvar mot polisen". Detta är det genomgående temat när de som tar upp stenar på Berzeliigatan blir tillfrågade. – "Varför ska inte vi försvara oss när polisen går emot oss fullt beväpnade". Annkatrin Meyersson driver frågandet till sin spets –"Jag går desperat in i ledet med rånarluvor och frågar en kille vad de demonstrerar mot: polisen eller EU? 'Polisen' svarar han och jag säger att då går han i fel demonstrationståg." Dessa uppgifter pekar entydigt på att avsikten på plats för dem som plockar upp sten är att försvara sig mot polisen.

Förloppet efter polisingripandet

Efter att hundpatrullen ingriper tar det en stund innan reaktioner kommer från demonstranterna. Under tiden förbereder andra polisstyrkor fortsatta chocker från båda sidorna. Det är först när polishästarna också kommer från Johannebergsgatan som det blir mer omfattande panik och stenkastning. "Jag stod själv och tittade på när polisen utan vare sig förvarning eller föregående upploppsrisk red in i åskådarleden för att skära av den så kallade 'Antikapitalistmarschen'. Jag tvingades ducka medan polis skrek okväden och måttade slag mot mig med ridpiska. Det är först efter denna stormning som omfattande stenkastning utbryter och avenyn slås sönder."

Paniken börjar sprida sig i demonstrationsleden som pressas från flera olika håll. "Jag var ungefär mitt i när jag såg polisen bryta sig in och jag förstod... man blev ju så jävla förbannad att se... varför gör de så här? Det var verkligen konstigt – som att försöka spränga sönder demonstrationståget! Jag förstod inte taktiken. Varför väntade de inte bara ut, för det såg ju ut att vara under kontroll innan? Varför är de tvungna att ge sig på och rida in mot folkmassan? Men hur som helst, det var ganska otäck stämning då, folk börja springa därifrån, det blir ju så när tusen människor börjar springa åt ett håll. Jag minns särskilt en mamma med två små barn som var där ..." Paniken blir inte mindre av att skingringsvägarna täpps till. Det tycks vara en inringningsaktion som pågår. Anton berättar för umeåforskarna att polisen hade börjat spärra av området. "... Det kändes verkligen som man var instängd och jag såg hur de tog folk som försökte ta sig därifrån." Polisen knöt en säck runt Berzeliigatan med Götaplatsen som enda utväg där Avenyn började.

Därmed tar de välkända kravallerna mellan aktivister och polis, med krossande av skyltfönster längs Avenyn, sin början. I 40 minuter kan skadegörelsen pågå utan att polisen följer efter.

Bo Ribbenholt, ordförande för Företagarförening Avenyn, blev inte bara förtvivlad utan också förbannad över det som hände. "Vi tycker poliser har lämnat oss i sticket." Han beskriver upprört hur polisen som följer stenkastande personer stannar upp på Engelbrektsgatan, och han kan inte förstå polisens agerande. "Efter mötet innan EU-toppmötet sa vi oss själva, herregud tusen poliser i Göteborg, det kan inte bli något problem att hantera. Den här hemska fredagen så var det 20 poliser längst upp. Det var allt som var avsatt för att skydda Avenyn."

Men det stämmer inte. Enligt polisens egen rapport var 420 poliser i tjänst för att vara verksamma på Götaplatsen och Avenyn under den tid kravallerna pågick och fler kunde det ha varit om inte polisledningen tröttat ut poliskåren med den stora aktionen mot Hvitfeldtska dagen innan. Var dessa 420 poliser befann sig när de som mest behövdes är svårt att veta. Polishästarna hade pressats tillbaka av stenkastningen, och de 20 poliser som Ribbenholt såg, de stannade på Engelsbrektsgatan och lät skadegörelsen fortgå fritt därefter. De hade varit med från det att polisingripandet började på Berzeliigatan och var säkert uttröttade.

Den massmediala höjdpunkten på Göteborgshändelserna uppnåddes på Avenyn när den nya svenska polistaktiken grundligt hade prövats tre gånger i mass-skala. Här fick denna svenska taktik de konsekvenser som kunde ha varit förutsägbara för den som visste både att polisen kan bete sig så dumt och kontraproduktivt inte bara ur demokratisk men också ur polisiär synvinkel. Den fick se det på den plats där polisen sedan länge visste att riskerna var som störst, och där 400 poliser av någon anledning saknades.

Vilka personskador uppstår?

I den säck som skapades på Berzeliigatan uppstår mycket panik. En polisman fick armen avslagen av ett järnrör och en fick en gatsten på hjälmen i bakhuvudet. På kort tid blir många poliser och demonstranter skadade. Den mest spridda bilden av kravallerna på fredag förmiddag och eftermiddag under EU-toppmötet är att polis utsätts för mycket stort våld och skadas, främst av gatstenar. Mattias Bernardsson som var frivillig sjukvårdare uppger att han fick ta hand om en person med rastaflätor och ett metallsmykke i håret i täten av demonstrations tåget. Denna hade fått metallstycket inslaget i skallen av en batong. När Mattias försökte hjälpa personen pumpade blod ut från huvudet. Sjukvårdaren försökte då få hjälp från polisen att kalla på ambulans men polisen vägrade detta. Först efter starkare påtryckningar mot polisen gick det att få fram en ambulans. Hundarna var ett stort problem. De var påtagligt utanför all kontroll från början trots att folksamlingen var lugn. Hundarna angrep demonstranterna urskilningslöst, först på eget och sedan på polisernas initiativ. Något senare började de till och med anfälla varandra och anfälla hundförare. Detta framgår av både vittnesmål, videoupptagningar och bilder. Annkatrin Meyerson uppger att hon "ser hundförare som går och slår sina hundar."

Att det polisivåld i Göteborg som riktades mot demonstranterna var mer omfattande än det våld poliserna själva utsattes för framgår tydligt när man ser GP siffror. Av de 49 personer som fördes till sjukhus på fredagen fram till kl 19 var 9 poliser och 40 ouniformerade.

Detta skiljer sig från en del andra sammanstötningar i Europa. Den kanske mest ingående studie som genomförts gällde en massdemonstration mot Vietnamkriget i London 1968 med 60.000 deltagare.

Där skedde konfrontationer när 2.000 personer sökte sig till USA:s ambassad. 26 poliser skadades och 22 demonstranter. Vanligare är att fler demonstranter än poliser skadas vid konfrontationer i samband med demonstrationer.

Men Göteborgssiffrorna ligger högt och tyder på en osedvanligt brutal polis, eller kanske snarare en strategi från polisledningens sida, som leder till mycket brutala resultat med fyra-fem gånger fler personskador bland demonstranterna än bland polisen.

Svenska polistaktikens resultat

1115 frihetsberövanden genomfördes av polisen i Göteborg 2001. Detta är världsrekord vid ett toppmöte.

Om vi nu inte utgår från att enskilda svenska poliser är mer brutala eller mer villiga att frihetsberöva människor än i andra länder, och om vi inte heller förutsätter att demonstranter i Sverige är påtagligt mer aggressiva än i andra länder och därför måste bemötas med extra mycket polisivåld och mer än i andra länder bör utsättas för frihetsberövanden, så kvarstår en annan faktor. Det är att polisledningen använt sig av en, i internationell jämförelse, extremare taktik än vid något annat toppmöte. Polisledningen har dessutom lyckats få en hög andel demonstranter skadade, jämfört med polismän. Men hur denna polistaktik ser ut och varför den tillkommit är inte lätt att beskriva.

Umeåforskarna har ingående studerat enskilda demonstranternas och polisernas erfarenheter av Göteborgshändelserna. En av dem är Marianne Liliequist. Trots att dessa studier inte alls ingående belyser vad som händer på ledningsnivå bland demonstranter och polis lyckas Liliequist kanske bättre än någon annan sammanfatta en skakande och insiktsfull beskrivning av inte bara Göteborgspolisens agerande utan också kanske det svenska samhället idag: "I ljuset av vad som faktiskt hände under dessa dagar i Göteborg kan denna framgångsrika svenska modell(en) för problemlösning faktiskt te sig ganska skrämmande. Under skenet av en vilja till samarbete och dialog fanns hela tiden polisledningens fastslagna linje om att slå till hårt och få total kontroll. Att polisledningen skapade en kontaktgrupp skedde kanske inte på grund av någon egentlig vilja från polisledningen att föra någon dialog, utan på grund av en strävan efter att erhålla så mycket information som möjligt för att kunna slå till på effektivast möjliga sätt. Man hade aldrig från polisledningens sida tänkt sig att samarbeta utan redan från början fastslagit sin linje om nolltolerans och att sätta hårt mot hårt. När sedan denna linje inte fungerade utan endast framprovocerar mer våld från demonstranterna, så återstår endast panikreaktioner."

Söndrat samhälle grundat på en lögn

Panikreaktioner hos polisledningen tyder på inkompetens byggd på grova missbedömningar som skadar demonstranter, demokratiska rättigheter och nationella intressen. Eller betydligt allvarigare på en prioritering som sätter maximalt utnyttjande av lagen och lite till främst utan någon hänsyn till att detta skapar kraftig oordning och kränker demokratiska rättigheter. Det kan vara ett intresse för en polisledning som önskar mer resurser men inte för samhället. Att dessa panikreaktioner sedan också omfattas av landets ledande politiker gör saken värre och kan leda till söndring av samhället, ytterligare underblåst av att domstolarna i Göteborg också handlar i panik. Domar på sammanlagt flera decennier i extra strafftid fälls med påståendet att händelserna på Berzeliigatan är ett hot mot

demokratien och inte en reaktion på polisens ingripanden. Med denna lögn har staten genomdrivit sin vilja med våld och har mångdubblat straffen för demonstranter. Detta medan den polis, och då framförallt den polisledning, som orsakat fyra gånger mer personskador än demonstranterna under hela EU-toppmötet går helt fria från sina handlingar under kravallerna i Göteborg 2001.

Detta är ett växande problem, som handlar om mycket mer än polisledningen och domstolarnas agerande. Större delen av den aktiva unga politiska nationen var med om händelserna; från liberaler till vänster och folkrörelseaktivister av de mest skilda slag. De enda politiker som direkt drabbades av händelserna var inte politiker på EU-toppmötet, som man skulle kunna tro. En var Zaida Catalan, språkrör för Grön Ungdom. Hon blev hel oprovocerat nedslagen inne på Fritt Forum av polisen. Även en kristen politiker som säger sig stödja regeringssidan råkade illa ut både genom polismisshandel och att hans polisanmälan aldrig utreddes enligt en artikel i DN om nedlagda utredningar av polisövergrepp. För att inte tala om alla andra politiskt intresserade som drabbades av polisens preventiva ingripanden. Det fanns ett hot mot partiernas politiker i Göteborg som var reellt men det riktades inte som justitieministern hävdar mot EU-toppmötet utan mot politiker som angreps på gatan eller vid folkrörelsernas konferenser när de tillsammans med andra utnyttjade sina demokratiska rättigheter.

Det söndrar samhället att panikartat ställa normalt polisförnuft åt sidan. Utnyttjande av lagens alla möjligheter borde balanseras med hur man på bästa sätt skapar ordning. Det är också söndrande för samhället att statsministern lika panikartat går ut till allmänheten och talade om arméliknande skapelser som är militärt organiserade.

Domstolarna gjorde därefter saken än värre. Varför detta skett och sker behöver redas ut. En viktig början är att komma underfund med hur den offentliga lögnen om Berzeliigatan egentligen uppstod.

Så etablerades den falska bilden av Antikapitalistmarschen

Men hur är det då möjligt att en helt annan bild har spridits av den avgörande vändpunkten i Göteborg?

Att framställa bilden av händelserna på Berzeliigatan som initierad av våld från demonstranternas sida och som ett reellt hot mot EU-toppmötet är den nödvändiga bild av verkligheten som behöver spridas för att motivera extrema höjningar av straffpåföljder och förföljelse av EU-kritiska folkrörelser.

Om en korrekt bild av händelserna istället hade spritts så hade det framgått att det var polisen som oprovocerat gick in i ett demonstrationståg och med hundar och batongslag våldförde sig på demonstranter på liknande sätt som dagen innan. Då hade det varit svårare att propagera för en verklighetssyn där riksdag och regering tillsammans med polis "gjort allt rätt", och att alla problem uppstått pga av inneboende egenskaper hos en grupp våldsbenägna demonstranter.

Centrala institutioner i skapandet av en verklighetsbild lyckas med uppgiften att framställa kravallerna som startade av våldsverkare medan polisen reagerar på våldet. Detta lyckas man med inte bara under EU-toppmötet utan också, vilket är mer anmärkningsvärt, långt efteråt. Ett svart hål uppstår mitt på den punkt där nationens säkerhet påstås vara hotad, med extraordinära insatser från

rättsväsende och ordningsmakt som följd.

Här lyckas man med hjälp av omedveten eller medveten historieförfalskning, kombinerad med manipulation av fakta, göra att det lilla blir stort och det stora blir litet, och att polisens handlingsätt framstår som det enda rimliga.

Tågordningen i händelseförloppet ändras så att demonstranterna falskeligen framstår som våldsamma innan polisen är det. När polisen oprovocerat går in med våld, slår med batonger och hetsar hundar mot svartklädda och andra i ett lugnt demonstrationståg som trycks bakåt mot en husvägg, så framställs det som om det egentligen är tvärtom!

Det framställs som om det är de svartklädda demonstranterna som aggressivt tränger på framåt mot poliserna och på så sätt startar konfrontationerna. Händelser som polisbefälet inte lyfter fram som väsentliga, och som inte heller drabbat någon polisman, framställs som avgörande för polisens ingripande, medan flertalet våldsutfall från polisen osynliggörs eller lindas in med förlåtande ordalag.

Det inledande blodiga våldet från polisens sida beskrivs med skönskrivningar som att "det är möjligt att den gick lite för hårdhänt tillväga där" medan demonstranternas efterföljande stenkastning beskrivs som "mordförsök." Polisens agerande framställs som utan valmöjligheter, medan det sprids påståenden eller direkta lögnen långt efteråt om demonstranterna och deras demonstrationsledning.

Det är denna historieförfalskade eller manipulerade bild som landets centrala medier för ut.

Det är en mycket stark allians som skapar denna bild. Statliga televisionen, ledarskribenter i både landets största och regeringsstödande tidning, likaväl som ledande oppositionstidningar både till höger och vänster och den lokala tidningen som effektivt når ut till de flesta hushåll i Göteborgsområdet lyckas tillsammans skapa den bild av Berzeliigatan som gör regeringens och rättsväsendets påstående om angrepp på EU-toppmötet och demokratin trovärdigt.

Efteråt befäster framstående mediegranskare i långa stycken en falsk bild av Berzeliigatan, märkligt nog. Ingen tycks på allvar vilja bemöta den bild av händelserna på Berzeliigatan som regeringens och rättsväsendet gjort om "hot mot demokratin". Pga detta har det blivit en extrem höjning av straffpåföljden för demonstranter. Detta kryperi för makten är ovärdigt en demokrati.

Public Service TV

Först med att befästa den bild som regeringen och rättsväsendet gör till sin av Berzeliigatan är nyhetssändningarna i TV. I TV1 sänds den första rapporten om vad som hänt, en beskrivning som sedan återupprepas många gånger under dagen av STV24. Denna nyhetssändning har den för Göteborgslogiken så typiska förlusten av all ordning i tid och rum, kombinerad med en pedagogisk röst som ytterligare tillrättalägger händelseförloppet så att vi ska se något annat än det som faktiskt sker på bilden. Kommentatorn säger att "strax före kl 11 började demonstranter trycka på mot polisleden som kantade demonstranternas väg." Men inga demonstranter tryckte på mot kanterna där polisen senare ingrep. Istället var det, som sagt, polisen som oprovocerat gick in med hundar från sidan och klöv demonstrationen. I täten hade enbart några enstaka personer tryckt på under någon minut mot polisledet, och detta hade demonstrationsvakterna genast avbrutit. Polisen ingrep

från sidan där allt var lugnt. Kommentatorn fortsätter med påståendet "demonstranterna attackerade polisen med olika tillhyggen och en total konfrontation mellan parterna utbröt." Tidsordningen ger här intryck av att vara helt klar. Demonstranterna verkar angripa polisen med våld och som svar tvingas polisen ingripa. Tidsordningen verkar bevisas av bilderna, för där ser man människor uppträckta mot en vägg med poliser och hundar framför sig som inte verkar anfalla aggressivt, och plötsligt kastas ett föremål från demonstranternas led mot polisen. Efter detta visas också en bild på en polishund som har dragit ned en demonstrant på gatan. I bild och text fastslås att först kommer demonstranternas våldsamheter mot polisen med hjälp av tillhyggen eller kastade föremål, och sedan ingriper polisen.

Men bildklippningen och kommentarerna är historieförfalskning.

Med samma stora pedagogiska nit som polisen i förundersökningen redigerat bevismaterial till rättegången om skottlossningen lyckas landets främsta nyhetsredaktion producera en lögn.

Händelsen när en polishund drar ner en demonstrant på gatan och sliter i honom sker nämligen i början av polisgripandet, när alla står stilla. Först en stund senare, efter att många fler demonstranter blivit attackerade av polisens hundar och batonger, är det någon bland de till en början lugna demonstranterna som börjar kasta föremål mot polisen. Om man tittar noga efter på nyhetsbilderna kan man se att hundöverfallet sker innan polisgripandet kommit särskilt långt och innan demonstrantleden splittrats upp helt, vilket redan skett när föremålet kastas i den bildscen som visas först i TV-nyheterna.

Genom att ordningsföljden ändras så fastställs Göteborgslogikens synsätt. Kommentatorn förstärker det ytterligare.

De som våldsamt och i stor omfattning först använder tillhyggen mot oskyddade personer är polisen. Polisen gör detta vid splittrandet av demonstrationen redan innan de möts av någon motreaktion. Men i TV-kommentaren är det upp- och nervända världen. Här är det demonstranterna som använder tillhyggen och därefter reagerar polisen.

Det finns rikligt med videofilmer, som nyhetsredaktionen bör ha haft tillgång till, som visar hur polisen använder sina batonger vid detta tillfälle. Men detta visas av någon orsak inte.

I avsaknad av bildmaterial som kan visa att demonstranterna verkligen använder tillhyggen när polisen börjar dela av Antikapitalist-marschen så visar man istället en demonstrant som kastar ett föremål vid ett senare tillfälle när demonstrationen redan är delad på mitten, och man lägger sedan i kommentaren till förstärkning av felaktigheten med både antal och medel för att manipulera fram en bild av att det som först sker är att många demonstranter attackerar polisen med våld.-Ett föremål som kastas av en demonstrant på bilden blir demonstranter i pluralis i kommentaren som med tillhyggen attackerar polisen i stället för batonger och polis i pluralis som attackerar demonstranter. Historieförfalskningen är fullbordad och oerhört beklaglig.

De fyra ledarskribenterna

Fyra ledarskribenter spelar en central roll för att stadfästa den falska bilden att våldet på Berzeliigatan startades av demonstranterna och att det var ett hot mot EU-toppmötet. Det är Hanne Kjoller respektive Eric Erfors, som är ledarskribenter i den borgerliga oppositionspressens främsta tidningskoncern Bonniers, i respektive Dagens Nyheter och Expressen samt Jesper Bengtsson, ledarskribent i Aftonbladet som står regeringspartiet nära samt Emil Lindal Persson, chefredaktör på Flamman som är den enda nyhetstidning i Sverige som står Vänsterpartiet nära. Alla fyra säger sig vara ögonvittnen till händelserna på Berzeliigatan.

Det organiserade mordförsöket

Den liberala kvällstidningen Expressen är snabbt ute med en kommentar på sin ledarsida 16 juni 2001, skriven av Eric Erfors. Han börjar med ett vittnesmål från Berzeliigatan. "Här pågår ett organiserat mordförsök. Gatstenarna viner, och målet är givetvis poliserna. I detta kaos uppträder de svartklädda terroristerna organiserat; i taktiken ingår att gemensamt angripa en enskild polisman." Erfors fortsätter med att berätta om en skadad demonstrant som blöder från batongslag i huvudet. Men han gör inte detta för att ge en bild av att också polisen var våldsamt; tvärtom framställs de skador som demonstranten fått som en del av en terroristisk strategi. Erfors betonar att demonstranten "har en tydlig tysk brytning. Med våldet som affärsidé bär gatuterroristerna på ett 70-talsarv från tyska terrorister. Med våldsaktioner ska staten tvingas bli ännu repressivare; bilden av en riktig polisstat ska byggas med rejäla gatstenar:"

Med Erfors som sanningsvittne blir det också klart vad det innebär när demonstranter ropar "Icke-våld, icke-våld!". Det handlar inte om en uppmaning till båda sidor att besinna sig, nej det handlar inte ens om en uppmaning till polisen att sluta med sina våldsamheter. Han skriver apropå uppmaning till icke-våld: "Vem tror att stenar som kan döda slutar hagla, bara för att polisen lagt ner sina sköldar?" Han tolkar slagordet "Icke-våld" enbart som en uppmaning till polisen att sluta skydda sig medan andras våld pågår.

Förklaringen till det som skett är enkel. "Icke-våldspredikande ungdomar" och kpml(r) demonstranter marscherade enligt Erfors på ned längst Berzeliigatan och fungerade som "nyttiga idioter" åt maskerade svartklädda som demonstrations-ledningen borde ha kastat ur tåget.

Verklighetsbilden av Berzeliigatan tas över av en ideologiskt färgad syn där Göteborgslogiken härskar fullt ut. Ingen polis har någonsin gjort något fel. Blir demonstranter slagna är det led i deras egen strategi att vilja dra våld på sig själva för att på så sätt störta hela samhället. I denna värld är demonstranterna alltid skyldiga till allt våld och poliserna oskyldiga. Det finns inte längre en början, ett fortsatt händelseförlopp som går att påverka och ett slut, utan bara ett utsträckt Nu där allt på förhand är givet. Men den stenkastning som Erfors vittnar om uppstår efter att polisen bevisligen ingripit med våld mot demonstranterna. I övrigt spekulerar han. Så hans påståenden kan inte ligga till grund för att konfrontationerna på Berzeliigatan inte skulle ha utlösts av polisens ingripande.

Att den egna tidningens nyhetsreporter Victoria Engqvist beskriver situationen som den rakt motsatta när det gäller vem som började och är mer saklig, bekymrar inte Erfors. Det första påtagliga våld som utövas på Berzeliigatan enligt Expressen på nyhetsplats är när polisen slår flera demonstranter över ryggen med batonger efter att poliser med schäferhundar splittrat demonstrationen. På Expressens ledarsida uppvägs senare Erling Erfors av PM Nilsson med en helt annan mer syn på Göteborgskravallerna. Men ett år efteråt är det fortfarande Erfors bild av Berzeliigatan som sprids i böcker för att berättiga synen att demonstranterna började kravallerna på fredagen under EU-toppmötet.

Ledarskribenters syn viktigare än nyhetsjournalisters

Den som ihärdigast framfört påståendet att demonstranterna startade kravallerna på Berzeliigatan är Hanne Kjöllner, ledarskribent på DN. Hon nöjer sig inte heller med att som andra ledarskribenter på plats beskriva sin egen version utan söker befästa den med vad andra ledarskribenter på plats också gett för bild av händelseförloppet.

De egna iakttagelserna som hon senare återger i en bok säger egentligen ingenting. Hon säger att hon "stod längst framme vid poliskedjan och runt mig hade jag förutom demonstranter en rad journalister och fotografer." Utan egna redovisade iakttagelser stödjer hon sig istället på två andra ledarskribenter som också var på plats.

Aftonbladets Jesper Bengtsson framställer det som att demonstranterna började och Expressens Eric Erfors beskriver händelseförloppet som ett organiserat övervåld mot polisen. Med hjälp av de två övriga ledarskribenternas mer konkreta iakttagelser påstår hon att "det verkar som vi från de etablerade medierna dragit en och samma slutsats av det vi såg där." Av två ledarskribenters iakttagelser blir nu ett påstående om de etablerade medierna, underförstått också det som andra journalister än ledarskribenterna i etablerad media gett som bild av skeendet. Men som vi redan sett i fallet med Expressen gäller det inte.

Ledarsidorna kan dock ha en större makt över verklighetsbilden, inte minst på längre sikt. Den utnyttjas av Kjoller för att osynliggöra nyhetsreporterens bild, och för att hylla ledarskribentens som bidrag till en etablerad mediesanning.

Stenarna som båda blev mindre

Emil Lindal Persson ger två uppgifter om hur konfrontationen startade. Den aggressivaste handlingen innan konfrontationerna startar påstår han vara att det "flyger en sten genom luften från bakre delen av demonstrationen och träffar en polisbil. Fortfarande lugnt i någon minut. Ytterligare en mindre sten kommer flygande och landar bakom polislinjen. Därefter kommer polisordern ' - Träng tillbaka dom! ' " Det påföljande polisingripandet saknar dock helt konkreta beskrivningar av något våld från polisens sida, inga hundbett, inga batonger, bara ett försök att "isolera de svartklädda" och att pressa demonstranter "med stor kraft bakåt".

Lindal Perssons beskrivning tycks därför passa väl in med den falska bilden av att demonstranternas våld utlöser kravaller. Han underbygger också tanken om att hotet från demonstrationen var stort mot polisen som spärrade av framför EU-toppmötet. Han betonar både att polisen var underbemannad och framförallt att "autonoma längst bak i tåget försökte tränga på demonstrationen ända in på polislinjen, men motades tillbaka av demonstrationsvakterna."

Men frågar man Lindal Persson närmare visar det sig att han har mer specifika upplysningar att ge. För det första att stenarna inte kan ses som grund för en allvarlig provokation mot polisen, ingen av dem var gatsten, utan tvärtom var de båda mindre stenar och de träffade ingen polis. Man kan se ett mindre föremål landa långt bakom polislinjen utan att utgöra något hot eller att någon polis reagerar en stund före polisingripandet i en film gjord av Indymedia om Göteborg. Likadant med påståendet om vilka som pressar demonstrationen framåt. Om det verkligen är autonoma som pressar på vet inte Lindal Persson när man frågar i efterhand.

Att de autonoma skulle pressa på framgår inte av videoinspelningar från platsen, och demonstrationsvakterna, som löste situationen enligt Lindal Persson, hävdar något helt annat. De hävdar att det rörde sig som en liten grupp människor i tåget som överraskande knuffade på framåt, mest norska aktivister närmast efter tåten av tåget, som inte tillhörde den bakre svartklädda delen av tåget. De hejdades av funktionärer från Rättvisepartiet Socialisterna och belgiska Militant Links. Det språk Lindal Persson hörde talas var engelska, vilket kan stämma väl, eftersom det fanns flera

engelsktalande i denna grupp på plats. De svartklädda uppges av många vittnesmål oftast tala tyska och danska eller engelska med brytning.

Det som i Lindal Perssons första ledarartikel i Flamman framstår vid en ytlig läsning som ett stöd för den falska versionen av händelserna på Berzeliigatan visar sig alltså vid närmare kontroll och efterforskning inte innehålla någonting som visar på att folkmassan med förenat våld var på väg att tränga in genom avspärrningarna runt EU-toppmötet. Tvärtom samstämmer de kontrollerade uppgifterna med en motsatt bild av händelseförloppet, där polisen oprovocerad av allvarliga incidenter ingriper mot demonstrationen. Otydligheten i rapporteringen om Berzeliigatan uppvägs av ett Flamman på många andra sätt följt upp Göteborgshändelserna på ett kritiskt och bra sätt.

Den sansade tvivlaren som blir säker

Den ledarskribent som skickligast lyckades etablera den falska bilden av vad som hänt på Berzeliigatan är Jesper Bengtsson på Aftonbladet. De övriga ledarskribenterna som fört fram en avvikande syn på Berzeliigatan, där det framstår som om demonstranterna började, visar sig vid en granskning ha lite eller ingenting alls att komma med. En har gjort iakttagelser som när de preciseras visar att polisen ingrep utan att det förekommit allvarliga incidenter, en annan för fram påståenden som gäller vad som händer efter polisens våldsamma ingripande och en tredje har inga egna iakttagelser av betydelse men för istället fram ett mycket selektivt urval som till och med i ena fallet motsägs i samma tidning som det kommer ifrån.

Jesper Bengtsson har en helt annan förmåga att formulera sig och bli trodd och utan att bli motsagd i sin egen tidning. Redan på fredagen blir han huvudkommentator i den statliga televisionen där han får berätta om Berzeliigatan i mer än sju minuter strax efterupploppet. Så lång kommentar är ingen annan i närheten av i nyhetssändningarna om någonting under hela EU-toppmötet. Varken statsministern, insatschefen eller någon annan får möjlighet att tala så länge. Han återkommer sedan i TV nyheterna och på Aftonbladets ledarsida.

I de första versionerna är han fortfarande öppen för olika tolkningar av vad som skett men lägger orden så att det framstår som om polisen inte haft några valmöjligheter, och associationerna går till stenkastare och inte polis som utlösare av vad som hänt. Dagen därpå när hans kommentar kommer i tryck är tveksamheten borta och Aftonbladets sanning fastslagen på ledarsida och i nyhetsdelen.

Bengtsson betonar att han var nära händelsernas mitt: "Jag stod väldigt nära demonstrationen, nästan mitt i demonstrationen när kravallerna började." Men i de första kommentarerna är han noga med att påpeka osäkerheten i det han säger och betonar att det var "väldigt svårt att veta vad som utlöste dem."

Men de ord han väljer för att beskriva osäkerheten för tanken osökt till ena parten: "Det var väldigt lätt att se vilken logik som driver fram sådana här kravaller när man stod där nere. Sakta så börjar från båda sidor händelsen att trappas upp och så småningom är det något som gör att den första stenen kastas. Och då liksom är det försent."

Lika tydlig med att från början betona att han egentligen inte vet vad som utlöste kravallerna är han med att betona att det inte fanns något alternativ: "Jag har väldigt svårt att se hur det här hade kunnat undvikits."

Två skilda världar växer fram i hans beskrivning. I det ena fallet gäller det polisens agerande. Här är det genomgående så att polisen framställs i en god dager och det faktiska händelseförloppet på Berzeliigatan försvinner i ett töcken. På frågan om hur polisen har hanterat situationen gör Bengtsson först en utläggning om hur polisen agerat på torsdagen – "Mitt intryck igår var att polisen var återhållsam. Jag var med i Malmö också. Där var en helt annan aggressivitet från polisens sida mot demonstrationen än det var här. Här väntade man i det längsta". När Bengtsson åter kommenterar Göteborg på fredagen hävdar han att polisen är på defensiven och att "demonstranterna lyckades driva tillbaka de ridande poliserna med oerhört stora gatstenar på hästarna."

Här görs det kontroversiella polisingripandet mot en EU-kritisk demonstration i Malmö i april 2001 till norm att jämföra med, och detta är naturligtvis en omöjlighet ur flera synvinklar.

Att polisen som regel skulle ingripa provocerat och så våldsamt som skedde i Malmö skulle innebära att demonstrationsrätten systematiskt åsidosattes, vilket i sin tur skulle få svåra konsekvenser för dem som vill hävda denna godtyckliga inskränkning av demokratin. Dessutom, och inte minst, kunde polisinsatsen i Malmö med dess polisiära övervåld genomföras genom att den var kraftigt överdimensionerad. En liknande insats, alltså med nästan lika många poliser som demonstranter, skulle i Göteborg krävt fler poliser än vad som finns i hela Sverige.

Men framförallt var Bengtsson jämförelse märklig i sak. Den beordrade nedridningen av de retirerade innestängda på Hvitfeldtska under torsdagen var betydligt mer våldsam och livshotande än det polisen genomförde i Malmö. När det gäller Berzeliigatan fanns stora likheter eftersom taktiken att skära av demonstrationen var densamma, men skillnaden i övrigt är påtaglig, om än inte i form av mindre polisvåld. Medan det i Malmö funnits en överdimensionerad polisstyrka hade polisledningen i Göteborg planerat för en minimal polisinsats men med risk att bli mycket våldsam. Polisens inringning och omhändertagande av demonstrationen i Malmö skedde i första ledet utan polishundar och polishästar, på Berzeliigatan började ingripandet med detta, och många blev hundbitna innan någon reaktion från demonstranternas sida visats. Strax därpå kom dessutom ridande polis.

Men för Bengtsson är situationen klar när han nästa gång använder Malmöjämförelsen, inte bara med torsdagen utan också med fredagen: "Jag tror att det nästan hade varit omöjligt att undvika detta som det såg ut idag. Det var en så laddad stämning och blev så explosivt direkt utan att det var några stora provokationer från polisen den här gången jämfört med Malmö, tycker jag. Poliserna den här gången gick inte in och slog som de gjorde där."

Men det var precis det polisen gjorde på Berzeliigatan, om nu Bengtsson inte enbart menar de knytnävsslag som en av poliserna utdelade flera gånger i Malmö och inte de många batongslagen som användes av många poliser i båda städerna. Bengtsson vill hålla fast vid att han inte definitivt ger skulden för den ena eller andra parten, men i praktiken ger han en verklighetsbild där han försöker fastslå en falsk bild av händelseförloppet där polisen aldrig utövar något konkret våld eller har något alternativ till att ingripa. Om polisens agerande kritiserar på Berzeliigatan sker det inlindat och genast följt av ett påstående som drar den avgörande uppmärksamheten åt annat håll. "Det är möjligt" att polisen "gick lite för hårdhänt tillväga där men med tanke på hur snabbt det utvecklades kan jag inte dra några andra slutsatser än att det var så här det var tänkt att bli från de här maskerade demonstranternas sida."

På ett sätt visar Bengtsson ett påtagligt humanistiskt sinnelag. Han får frågan om polisen med en kraftigare insats kunnat se till att skadegörelsen på Avenyn kunde undvikits. Svaret blir att med fler poliser kanske man undvikit en del skadegörelse men konfrontationen kunde ha blivit ännu hårdare mellan polisen och demonstranter. Han värdesätter mer att det blir mindre personskador än materiell skadegörelse. Däremot framstår resonemanget som mindre trovärdigt. Att polisen medvetet skulle ha valt att gå in med mycket små styrkor skulle ha motiverats av hänsyn till att inte provocera för mycket, menar Bengtsson. Effekten var snarare det motsatta när polishundarna började bita demonstranter och andra.

Visst har det visat sig mycket bra när få poliser syns vid demonstrationer, och naturligtvis bra att polisen inte ingriper provocerat. Men därmed inte sagt att det är lämpligare att en underbemannad aggressiv hundförarstyrka gör polisingripanden i stället för att man beordrar skingring och föser bort folk med poliskedjor.

När det gäller demonstranterna är Bengtsson mer tydlig. Demonstranterna verkar "väldigt förberedda" på bråk till skillnad från polisen som inte ska ha haft några valmöjligheter. Problemen kunde inte ha undvikits för "det var så här det var tänkt att bli från de här maskerade demonstranternas sida" och senare "gatstenen kom fram lite för fort" för att det skulle vara improviserat och det blev "oerhört obehaglig stämning." snabbt. Bengtssons bild är klar: "Uppenbarligen har de laddat upp ganska länge här. Jag hörde ganska många tyskar och danskar i tåget. Jag kan tänka mig att det är AFA och så som har laddat upp." Å ena sidan en polis som påstås knappast ha några valmöjligheter på Berzeliigatan och inte provocerar utan tvärtom uppträder mindre våldsamt än vad svensk polis tidigare hade gjort. Å andra sidan en grupp demonstranter som förberett sig för konfrontationer med polisen och är svåra att stoppa – "det var en så laddad stämning och blev så explosivt direkt utan att det var några stora provokationer från polisen." Å ena sidan en polis utan batongslag eller hundar som biter. Å andra sidan demonstranter som agerar desto tydligare, låter gatstenen hagla över polis och hästar och skjuter raketer som utlöser det allvarliga händelseförloppet.

På en punkt uttrycker Bengtsson på fredagen tveksamhet gentemot polisen. Han har en känsla av att polisens insats mot Hvitfeldtska trappat upp stämningen. "Visar det sig att polisen inte hittade något på Hvitfeldtska är den insatsen en oerhört olyckligt omständighet som säkert har påverkat idag."

Här kan man faktiskt spåra att det kan finnas fler krafter än bara demonstranterna som kan ha provocerat fram händelseförloppet, men givetvis helt utan någon som helst avsikt, det handlar enbart om en olycklig omständighet, inte någonting som polisen kunde eller borde ha undvikit.

Nästa dag i tidningen är Jesper Bengtssons syn på Berzeliigatan rensad från alla tveksamheter och vilka liknelser som bör göras med dess följder står också klart. Nu förstår han efter att ha sett kravallerna på Avenyn "hur människorna måste ha känt sig i Tyskland på 1930-talet, när Hitlers terrorister drog fram i städerna för att göra den politiska situationen instabil." Därefter beskriver han vad som hände på Berzeliigatan. "Det blev trångt och stökigt. Efteråt skylldes många demonstranter den våldsamma utvecklingen på polisen. Men jag stod bara 20 meter från kravallernas startpunkt och kan med säkerhet säga att polisen inte använde övervåld innan de första stenarna kastades." Borta är den sansade tvekan i de första kommentarerna direkt efter händelsen, när Bengtsson ständigt upprepade att det var "väldigt svårt att veta" vad som utlöste kravallerna.

Bengtson vill, kanske mer än någon annan i etablerad media, gärna framhäva det positiva med folkrörelsernas seminarier och fredliga demonstrationer. Han reser invändningar om att det kan ha varit fel av polisen att gå in i Hvitfeldtska gymnasiet och han ser till och med det som möjligt att polisen borde varit passiv under demonstrationen på Berzeliigatan. Men på samma gång menar han att ingenting hade hjälpt. "De svartklädda och maskerade idioter som igår förvandlade Avenyn till en krigszon hade rest till Göteborg med det enda uttalade syftet att slåss med polisen. De väntade bara på ett tillfälle."

Proportionerna verkar som bortblåsta och det är enbart ena sidan som kan påverka vad som sker. Inga intressen finns från poliskåren att undvika de alternativa möjligheter som Bengtsson ändå ser framför sig, det bara råkar bli så att polisledningen väljer en av de mest provokativa strategier man kan tänka sig. Men i demonstranternas fall är allt förutbestämt.

Uppbackad blir Bengtsson av Aftonbladets nyhetsreportrar. På nyhetsplats vet man besked om hur kravallerna började. "Exakt klockan 10.40 kastar en av demonstranterna den första gatstenen. Och plötsligt är helvetet löst." Beskrivningen är på en och samma gång precis och talande till våra känslor.

Men den stämmer inte med verkligheten. Polisen gick in tolv minuter efter att demonstranterna nått avspärningarna vid Södra Vägen, och någon plötslig helvetessituation som orsakat detta ingripande finns inte, annat än i Aftonbladets fantasivärld. En gatsten kastad så tidigt är Aftonbladet också ensam om att ha observerat, inte ens polisen nämner detta. Det kan alltså inte ha varit orsak till den plötsliga händelseutvecklingen. Men för Aftonbladets nyhetsreportrar står saken klar, inte bara om Berzeliigatan utan också det som hände direkt efteråt – "Som en djurisk armé väller hundratals aktivister från Götaplatsen ner för Avenyn."

Tilläggas bör att Bengtsson är en av de få ledarskribenterna som efteråt tydligt kritiserat de hårda domarna efter Göteborgshändelserna.

Efterhandskonstruktionen

Om beskrivningen av Berzeliigatan var ett problem redan under EU-toppmötet skulle det bli än värre. Nu fanns tid att mer systematiskt undersöka vad som hänt. Särskilt viktigt borde det vara att undersöka den händelse som mer än någon annan påstods vara beviset för att EU-toppmötet och demokratin "var hotade". Visserligen kom Berzeliigatan med i olika vittnesmål som fördes fram på Göteborgsaktionens hemsida, i boken Göteborgskravallerna och i tidningen Offensiv som ges ut av Rättvisepartiet Socialisterna som arrangerade Antikapitalistmarschen. Men det förde ändå inte till någon diskussion i samhället.

I de systematiska studier som nu började komma lyste beskrivningen av Berzeliigatan antingen med sin frånvaro eller så framställdes skeendet helt förvrängt och med felaktigheter. När DN gjorde en längre intervju med polisen om dess agerande under olika händelser i Göteborg faller Berzeliigatan bort. I den mest omfattande dagboken om Göteborgshändelserna skriven av Anders Svensson saknas också Antikapitalistmarschen eftersom han inte var på plats. Trots den avgörande betydelse som Berzeliigatan och Antikapitalistmarschen har för synen på alla Göteborgskravaller som ett hot mot EU-toppmötet blir en kritisk granskning om denna händelse aldrig riktigt genomförd.

Våldets dagar

Den tidning som satsade mest omfattande på att bevaka EU-toppmötet var Göteborgs-Posten. Den har också en unikt hög täckningsgrad bland hushållen i både Göteborg och Västra Sverige, och den kan på så sätt dominera bilden bland lokalbefolkningen om vad som tilldragit sig. När denna tidning i efterhand skulle göra en seriös satsning och i detalj beskriva vad som hänt under toppmötesdagarna innebar det en försämrad bild av Antikapitalistmarschen och Berzeliigatan, jämfört med vad GP tidigare, under EU-toppmötet, skrivit. Istället för att ta vara på den chans som nu fanns att rätta till bilden allsidigt så gick man ensidigt in för att komplettera tidigare material om Berzeliigatan med polisuppgifter.

Resultatet blev ett temanummer med titeln Våldets dagar. Vems våld stod snart klart när man tittade i den mycket fylliga genomgången av händelseförloppet. Fram till att Antikapitalistmarschen når polisavspärringen på Berzeliigatan har det enda konkreta våld som nämns i Göteborgsposten varit tolv tillfällen när aktivister kastat sten, flaskor eller pinnar mot poliser, polishästar, polisbilar eller använt järnrör och påkar under torsdagen 14 juni. Kritiken mot polisens våld framstår som obegriplig eller i alla fall omotiverad. Hur det kommer sig att det på torsdagen skadades fler demonstranter än poliser anser GP inte vara av intresse för läsarna. Det polisen ägnat sig åt är att skydda sig mot stenkastning. Polisens våldsamma nedridningen av retirerande demonstranter som slås blodiga på infarten till Hvitfeldtska gymnasiet beskrivs med förskönande termer som att polisbefälet "utnyttjar tågets reträtt för att fylla på med poliser i området."

En märklig beskrivning av genomförandet av en stor husrannsakan utan giltigt domstolsbeslut med avsiktligt livshotande polisvåld.

Utgångspunkten för fortsättningen om fredagen är den artikel om Antikapitalistmarschen som GP hade med dagen efter om Berzeliigatan. Den var någorlunda sansad, även om den hade en tendens att framställa alla konkreta våldshändelser som något som enbart demonstranter börjar och står för. Skildringen nämner att polisen pressar, rusar ut och splittrar demonstranternas led, men alla konkreta våldshändelser eller förberedelser som "flaskor i luften", "där växte stenarna", "engelsman med träpåk" och till slut "stenarna yrde mot polisen" är något som enbart tillskrivs demonstranter.

När man fått mer tid på sig skulle det bli ännu värre. Den tidigare berättelsen fylldes på, men nästan enbart med fler beskrivning av demonstrant-våld. Våldets Dagar inleder beskrivningen av fredgane, före berättelsen om protestmötet på Götaplatsen och demonstrationen på Berzeliigatan, med en upptakt om stenkastning mot en polisbil och en hotellentré efter protestmötet och att kaos redan har uppstått. Efter detta backar historiebeskrivningen tillbaka och fortsätter med att ytterligare förstärka den redan helt skeva bilden av våldshändelserna, som fanns i den ursprungliga nyhetstexten. Nu kommer inte bara flaskor genom luften innan någon konkret våldshandling tycks ha drabbat demonstranterna utan också den första stenen. Snart träffas också en hundförare i bakhuvudet, och det medan han ägnar sig åt att försöka rädda en demonstrant som hans hund bitit sig fast i. När en demonstrant för första gången drabbas av våld i Våldets Dagar så är det först efter 15 tillfällen där demonstranter påstås ha utövat våld gentemot polisen i olika konkreta former. Detta våld framställs dessutom som oavsiktligt från polisens sida, och ska ha uppkommit genom att en hund håller fast en demonstrant medan hundföraren försöker åtgärda detta, och han i sin tur då blir angripen med sten av en annan demonstrant.

Historien fortsätter med att en svartklädd demonstrant använder sitt järnrör mot poliserna och att stenhögarna "växer" på Berzeliigatan. Först nu nämnerer temanumrets för första gången våld som riktar sig mot en demonstrant, och för första gången nämns polisens batonger. En 72-åring blir slagen i huvudet av en polis efter att hon fotograferat polisen, men om hon blir nämvärt skadad

nämns inte. Detta kompenseras dock snabbt av att det första blodet beskrivs i temanumret. "En av ryttarna har fått hjälmen avslagen och blöder från ansiktet." Snart försvinner batongslaget mot en fotograferande demonstrant i en beskrivning av hur "stenarna yr" mot en poliskvinna, hur alla i en polisstyrka träffas av stenar och hur en grupp svartklädda rusar fram när ett befäl tappar balansen "för att stena honom." Ordningen är återställd. Det är polisen som nästan uteslutande är drabbad.

Massmediegranskarens alternativ

Men fanns det då ingen annan röst som kunde rätta till bilden av Berzeliigatan?

Magasinet Ordfront gav Dan Josefsson och Fredrik Quistbergh i uppdrag att skriva en längre artikel om Göteborgshändelserna. Den är starkt kritisk till polisens agerande när det gäller det mesta i Göteborg, men också kritisk till Antikapitalistmarschens ledning, som den sprider felaktiga rykten om.

Händelsebeskrivningens ordningsföljd är här mer sanningsenlig än många andra källor. Här är tågordningen för hur våldet utvecklas den som en kritisk genomgång av olika vittnesuppgifter visar, att det börjar med att många demonstranter blir bitna av hundar och slagna av batonger. Polishästar "attackerar" och ett "stenregn" uppstår från de bakre raderna. Det hela framställs visserligen som snabbare, mer komprimerat och samtidigt än vad det var i verkligheten, men de viktiga momenten finns med och nämns i rimlig tidsordning.

Men den polisattack som skedde med hundar från sidan av tåget som mycket snabbt gick i direktkonfrontation med inte minst de svartklädda i bakre ledet beskrivs här på annat sätt. Det är nu enbart de främre leden som attackerar som förtvivlat försöker backa men blir tillbakapressade av de bakre leden. I själva verket gick polisen i första hand in mellan de svartklädda och de främre leden. Alla pressades undan av polisens hundar och batonger, inte minst de svartklädda. Men istället framställs det i artikeln som om de bakre leden, skyddade av de främre leden, pressar dessa mot polisen.

I det kaos som uppstod efter polisingripandet fanns det säkert olika moment som uppfattades av olika personer på olika sätt, t.ex. som om det gällde hela främre och bakre delen av tåget. Ibland skriver artikeln att de svartklädda i den bakre delen av tåget pressar hela demonstrationen framåt, men utan att ge mer konkreta beskrivningar, och utan att det bekräftas av videomaterial-granskning. Att påstå att bakre delen med de svartklädda trycker alla framåt får det att framstå som om de svartklädda utgör en folkmassa som pressar på framåt mot polisavspärningen.

Men det är påståenden utan grund, för det som händer är att en del svartklädda ibland inte backar bakåt lika fort som de andra. Detta kan bero på att de vill undvika panik, eller kanske de vill visa att polisen inte har rätt att upplösa en demonstration hur som helst t.ex. utan att först ge skingringsorder.

Ordfrontartikeln inleder beskrivningen av händelseförloppet med ett avsnitt som påstår felaktigheter om demonstrationsarrangörerna. Det påstås att arrangörerna inte sökt tillstånd. Detta stämmer inte. Artikeln påstår också att arrangörerna inte är i kontakt med chefen för polisen kontaktgrupp, Göran Nordenstam, men detta är också felaktigt. Det kan finnas anledning att kritisera demonstrationsledningen för hur den bedömt polisens vilja att preventivt gripa in mot

demonstranterna mot givna löften och möjligheterna för den brokiga samlingen att stå emot provokationer från olika håll om situationen skulle bli spänd. Men det är ingen ursäkt för att inte fråga demonstrationsledningen om sanningen bakom kritik som anses allvarlig.

Man kan lätt få intrycket att det är fritt fram för både rättsväsendet, politiker, etablerad media eller mediagranskare att säga vad som helst om Berzeliigatan och Antikapitalistmarschen, utan att dessa påståenden underbyggs.

Ordfront har med hjälp av Quistberg och Josefsson och andra kanske gjort mer än någon annan för att rätta till bilden av Göteborgshändelserna, men när det gäller Berzeliigatan misslyckades tidningen och spädde snarare på en mytbildning om demonstrationsledningen än förbättrade situationen, trots att de i övrigt gjort så mycket gott.

När föreningen Ordfront skrev ett öppet brev till Göteborgskommitten kom begäran om granskning av alla större händelser med, utom Berzeliigatan. Av en tillfällighet är tyvärr vittnesmålen om Berzeliigatan svaga i bidragen till den antologi, Vad hände med Sverige i Göteborg, som förlaget gav ut i våras.

Hanne Kjöllers nya teori

Mest ihärdig är Hanne Kjöllert som skrivit boken När världen kom till Göteborg. Här framförs inget nytt i sak utan andra ledarskribenter vars version hon valt att inte granska nu när hon fått chansen är återigen hennes enda sakargument. Däremot framför hon en anmärkningsvärd ny teori.

Konfrontationen med polisen på Berzeliigatan skedde "samtidigt som en grupp stack iväg och slog sönder ... Avenyn." Planen för att genomföra denna "gatukamp" mot "den jämförelsevis lilla polisstyrkan på Berzeliigatan" så att Avenyn lättare kunde förstöras finner Hanne Kjöllert i en handbok gjord av anarkister 1992. Ett citat säger att poliserna nästan alltid är för få och att det därför går att åtminstone för stunden vinna gatukamper. Kjöllert fortsätter citera "Det bästa sättet att splittra polisens resurser och att förvirra dem är genom avledande manövrar. Några personer kan lämna gatukampen och t.ex. angripa ett mål några kvarter bort..." Inför en sakkunnig publik på Demokratinätets seminarium på årsdagen av händelserna i Göteborg fortsatte Kjöllert föra ut sin bild av Berzeliigatan som en kravall startad av aktivister och inte utlöst av ett polisingripanden. Men varken polis eller demonstranter i publiken höll med henne.

Ett positivt drag hos Kjöllert är att hon hävdar vikten av att söka sanningen. På Demokratinätets seminarier under årsdagarna sammanstrålade för första gången många av de större aktörerna under Göteborgshändelserna; poliser, lagmän, folkrörelser, pressen, regeringskansliet och en intresserad allmänhet. Där fanns en respekt för varandras syn varur ett sökande efter sanning, eller i alla fall avvisande av lögn, om Göteborgshändelserna kan växa.

Att utmana lögnen om Berzeliigatan är nu upp till var och en som på allvar vill verka med sanningen som grund för att undvika söndring av samhället och för återställande av rättssäkerheten. Detta är en offentliga lögn, som landets makthavare i stat och massmedia skyddat sig bakom för att slippa ställas till svars för sin egen roll i Göteborgshändelserna.

Rättsväsendets kris grundar sig på att domstolarna i Göteborg fastnat för en falsk verklighetsbild. Denna falska verklighetsbild har inte kommit fram genom vittnesmål i rättsalen som är den enda acceptabla juridiska ordningen. Den falska verklighetsbilden har politiker och massmedia hjälpt

fram. Den krisen leder till söndring, och bara sanningen kan nu hjälpa oss framåt. Något reellt hot mot EU-toppmötet utgjorde aldrig Antikapitalistmarschen på Berzeliigatan mot EU-toppmötet, än mindre mot demokratin. Den sanningen måste få konsekvenser. För de som dömts för ett hot om inte fanns eller fått för hårda straff och inte fått sin sak prövad i HD. Men inte minst för de partier som i mer än ett års tid struntat i att ta reda på sanningen medan koskeverna av den offentliga lögnen söndrat vårt samhälle.

Tord Björk

Referenser:

- GP 16.6 2002. www2.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=114&a=91991
- Erik Wijk, Göteborgskravallerna och processerna, Manifest 2002, i fortsättningen Wijks bok.
- Tord Björk, Toppmötesprotester 1968 - 2002, rapport från Folk rörelsestudiegruppen 2002. I rapporten finns uppgifter från en mängd toppmötesprotester som används som källa för jämförelser och beskrivningar av toppmöten före Göteborg i denna rapport om Berzeliigatan.
- Zwartbook, Autonoom Centrum 1997. www.xs4nl/~nac/english
- Se riksdagsprotokollet, november 1998.
- öppet brev till polisen från demonstrationsledningen för Malmö mot EU, se också Maria Dahls polisanmälan 22.4 2001 och Åklagaryndighetens beslut 24.1 2002 bägge återgivna i Wijks bok.
- Polisnämndens protokoll från 27.4 2001.
- Mikael Oskarsson, Dialog med förbehåll, opublicerad uppsats 2002, se också Wijks bok.
- Helsingforskommittens rapport 2002 <http://www.ihf-hr.org/shc/>
- Tord Björk för Göteborgsaktionen tog dessa kontakter med Kia Andreasson och Sven Bergström i maj 2001. Metro, 23.4 2001.
- Samtal med kontaktpolisen i samband med seminarium om metoder på Världshuset, se också Hans Abrahamsson, www.padrigu.gu.se/abrahamsson.pdf samt Polismyndigheten i Västra Götaland, EU 2001-kommenderingen, Utvärdering 2002-03-19, i fortsättningen PVG rapporten, kap 3.3.1.1 www.gbg2001.dk, numera nedlagd
- Rikspolisstyrelsens utvärdering av EU-kommenderingen i Göteborg 2001, i fortsättningen RPS rapporten, kapitel 7.4 Citeras i Wijks bok s 215.
- PVG rapporten, kap 4.1.1.1 och kap 4.3.4.5.1, samt upplysningar från Arne Johansson, Rättvisepartiet Socialisterna, RS, Offensiv 478-79 sid 11 - 13. samt Elisabeth Ahlin, Göteborgs Icke våldsnätverk.
- Arrangörernas syfte redogörs bla i Rättvisepartiet Socialisternas tidning Offensiv nr 452, 7 juni 2001, "Antikapitalistmarchen. ... Tusentals kommer att ha sökt sig till Göteborg och det är viktigt att de erbjuds en välordnad protest så att inte polisen får chansen att slå till och media visa "kravall"-bilder som skulle avskräcka folk från att demonstrera dagen efteråt."
- Slagorden främst från GP 16.6 2001, men ändrat från "Vi ska störa deras fäste" till "Vi ska störa deras fester" vilket enligt RS var det som ropades.
- Indymedias videofilm Så gör vi i Göteborg samt upplysningar från RS. PVG rapporten beskriver i mer allmänna termer att trycket blev stort på poliskedjan men utan att ange var i tåten trycket kommer eller om det är de främre eller bakre leden och därmed hela demonstrationen som trycker på. Av videofilmen framgår att det inte är de bakre leden som trycker på hela demonstrationen framåt och att det bara är vid en mindre del av tåten som knuffandet pågår.
- Ur rättegångsprotokoll Dom Göteborgs tingsrätt 31 juli 2001, mål 7, återges i Wijks bok s 215
- Ur rättegångsprotokoll Dom Göteborgs tingsrätt 31 juli 2001, mål 7, återges i Wijks bok, s 216
- Bedömningsdelen i dom, Göteborgs tingsrätt 19 mars 2002, mål 29 citeras i Wijks bok s 216.
- Återges i Wijks bok s 336.
- PVG rapporten kap 4.3.4.5.1
- Stefan Lundqvist, Offensiv 478-79, s 11 - 12
- Wijks bok s 215.
- Offensiv 21.6 2002, citeras i Wijks bok s 205.
- citeras i Wijks bok s 206
- citeras i Wijks bok s 211f.
- Gatans politik, Meyers 2002, Marianne Liliquist citerar Anton s 39
- Wijks bok s 214.
- SVT1 Mission Europa-facit, 17.7 2001 samt TV4 Toppmötet som slutade i Kaos, 17.7 2001.
- GP 16.6 2002. <http://www2.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=114&a=91991>
- Tord Björk, Toppmötesprotester 1968 - 2002, Folk rörelsestudiegruppen
- Vittne PAJ mål 7, Wijks bok s 520
- AB 16.6 2001.
- Demokrativärnets rapport återgiven på www.se.indymedia.org 19.16 2001 citeras i Wijks bok s 213.

Enligt Demokrativärnets rapport, på videofilm framkommer snarare att det är ett räckes som bärs fram och tillsammans med några stolar läggs som hinder på vägbanan.

Personlig kommunikation med Göran Folin, se också Folins dagbok i KRUT

Göteborgsaktionens hemsida 20.6 2002 citeras i Wijks bok s 202.

Stockholm Fria Tidning 22.6 2002.

Globalisering underifrån hemsida <http://www.globaliseringunderifrån.org>

Wijks bok s 352

Offensiv 478-79, s 11 - 13

PVG rapporten kap 4.3.4.5.1.

Gatans politik, Tre polisens berättelser, s 85

Gatans politik, Joel Lindfors s 46

citeras i Wijks bok s 202

GP 16.6.2001

I boken Vad hände med Sverige i Göteborg? red Mikael Löfgren och Masoud Vatankhah s 32f.

Henrik Grubbström, distriktsordförf, Sundsvalls tidning 10.8 2001

Gatans politik, Daniel citeras s 29, Anton citeras s 30

SVT 24 15.6 2001.

PVG rapporten kap

Personlig kommunikation med Mattias Bernardsson.

I boken Vad hände med Sverige i Göteborg? s 32f

Gatans politik, s 16

Gatans politik, Marianne Lilieqvist, s 43.

Wijks bok s 231

Wijks bok s 706

Mest ingående beskrivet i den norska rapporten Göteborg 14. til 17. juni 2001, 15 norske beretninger fra EU toppmøtet utgiven av Putsj med stöd av fritt ord och avdelning för rettsosociologi vid Oslo universitet.

Jesper Bengtsson SVT 24 15.6 2001.

Erling Erfors Expressen 16.6 2001.

SVT 24 kl 13.00 15.6 2001.

Jonny Sundell och Weine Sundell gör en ingående studie med avskrift av nyhetstexten och beskrivning av bildmaterialet i Nyhetsmedierna och Göteborgskravallerna. En fallstudie av ideologi, indoktrinering och social reproduktion i svenska nyhetsmedier, C-uppsats i sociologi vid Lunds universitet. Materialet är mycket ingående men tar inte upp att ett föremål kastas mot polisen som betonas här.

Expressen 16.6 2001.

Expressen 16.6 2001.

När världen kom till Göteborg, Hanne Kjöllner, Agora 2002.

Flamman 21.6 2001.

SVT 24 15.6 2001.

SVT 24 15.6 2001.

AB 16.6 2001.

AB 16.6 2001.

GP temabilaga Våldets dagar 15.9 2001.

Ordfront nr 9/2001

PVG rapporten kap 4.1.1.1 Dialoger

Ordfront 10/2001.

Vad hände med Sverige i Göteborg? Ordfront 2002.

När världen kom till Göteborg, Agora 2002.